

20

ÅRSBERÄTTELSE

21

HÖGSTA DOMSTOLEN
ÅRSBERÄTTELSE
2021

INNEHÅLL

- 4** Presidentens översikt
Tatu Leppänen
- 10** Extraordinärt ändringssökande
i högsta domstolen
Pekka Koponen
- 20** Högsta domstolens roll inom
Ålands självstyrelsesystem
Ari Kantor
- 34** Kanslichefens översikt
Wilhelm Norrman
- 40** Högsta domstolens informations-
tjänst – en digital skattjakt
Marjut Kokko och Tanja Mononen
- 48** Begäran om förhandsavgörande
av Europeiska unionens domstol
- 56** Avgivna utlåtanden
- 58** Statistik
- 64** Personalen 31.12.2021

---

hogstodomstolen.fi @korkein_oikeus

Foto **Anton Sucksdorff**
Layout **Dog Design**

PRESIDENTENS ÖVERSIKT

Ar 2021 var det andra året som högsta domstolen liksom många andra tvingades arbeta under förhållanden präglade av coronapandemin och de restriktioner den medförde. Högsta domstolens rättskipningsarbete har under alla faser av pandemin ändå fortsatt oförtrutet och välfungerande.

Antalet ärenden som inkom till högsta domstolen återgick år 2021 till normal nivå, dvs. sammanlagt ca 2000, vilket motsvarade nivån under åren som föregick pandemiutbrottet. År 2020 minskade antalet inkomna ärenden till under 1900, något som visade på de svårigheter i avgörandeverksamheten som hovrätterna och tingsrätterna ställdes inför under det första coronaåret. Men även på längre sikt har antalet ärenden som inkommit till högsta domstolen successivt minskat, i motsvarande grad som till hovrätterna.

Största delen av ärendena som inkommer till högsta domstolen utgörs av ansökningar om besvärstillstånd, under verksamhetsåret uppgick de till ca 1800. Av dessa var något över 700 civilmål och knappt 1000 brottmål, vilket motsvarar ärendegruppernas relativa andel även tidigare år. De övriga ansökningarna om besvärstillstånd gällde jordrätts- och försäkringsärenden. Även rätt många extraordinarie ändringsansökningar tas emot, år 2021 ca 170 ärenden, vilket motsvarar det normala antalet. I högsta domstolen behandlas bland annat också olika utlåtandeärenden, till exempel ärenden som gäller Ålands självstyrelse. Den här gången är det närmast de senast näm-

da ärendegrupperna som behandlas i artiklarna i årsberättelsen. Ett särskilt skäl för detta är att Ålands självstyrelse i år firar sitt 100-årsjubileum.

Oavsett denna helhetsbild av arbetet är högsta domstolens huvudsakliga uppgift ändå att i och med systemet med besvärstillstånd för överklagande fungera som prejudikatdomstol och därmed publicera sådana genomarbetade prejudikat som styr rättstillämpningen. Högsta domstolens arbete har just genom sina prejudikat fått en stor genomslagskraft i samhället. Som ett exempel på ett prejudikat med stor betydelse i vardagslivet kan nämnas HD 2021:32, som gällde installation av en luftvärmepump på en balkong som hörde till aktielägenheten.

På grund av det lägre antalet inkomna ärenden under det första coronaåret och kanske också som en följd av ärendestrukturen var antalet prejudikat något mindre, dvs. 93 publicerade avgöranden. Även besvärstillstånd beviljades i mindre utsträckning än normalt. De publicerade avgörandenas kvalitet behövde man enligt mina observationer dock inte pruta på heller detta år.

I Finland, i motsats till många andra länder, stiftades inga nya, eventuellt tillfälliga lagar om rättegångsförfarande på grund av coronasituationen. Domstolarna har i det rådande läget tillämpat de möjligheter till flexibilitet som processlagen redan tidigare erbjudit, speciellt videohörande, vilket i det stora hela lyckats förhållandevis bra. Prejudikaten som meddelades under berättelseåret (HD 2021:5, 91 och 92) gällde dock i stor utsträckning processuella frågor i anslutning till coronan. Materiella civil- eller straffrättsliga frågor med anknytning till corona har däremot inte ännu lett till prejudikat i högsta domstolen.

Handläggningstiderna i högsta domstolen utvecklades fortsatt i positiv riktning. Särskild vikt har lagts vid en snabb handläggning av besvärsmål där besvärstillstånd beviljats.

Omsättningen bland högsta domstolens personal har fortfarande varit betydande, särskilt bland domstolens föredragande. På våren fick högsta domstolen en ny ledamot på viss tid, Tuija Turpeinen, som tidigare skötte tjänsten som lagman vid Norra Karelens tingsrätt.

Rättskipningsarbetet fungerade således bra, i rätt hög grad i form av distansarbete och med utnyttjande av digitala verktyg, i enlighet med de rutiner som snabbt införts föregående år. Det var dock en stor glädje och till fördel för arbetsgemenskapen då vi på hösten tack vare en tillfällig förbättring av coronasituationen kunde återgå till normalt närarbete. Vi fick till och med chansen att ordna personal-evenemang och umgås med varandra under friare former.

Högsta domstolens arbete har genom sina prejudikat fått en stor genomslagskraft i samhället.

Välkommet var också möjligheten att på hösten återuppta de sammankomster med intressentgrupper som tidigare ordnats både på inhemsk och på internationell nivå. En av verksamhetsårets höjdpunkter var den i början av november arrangerade hovrättsdagen, där vi kunde diskutera gemensamma frågor och efter en lång tid åter få träffa våra kollegor och vänner från alla hovrätter.

Samarbetet fungerade bra också med andra partner, till exempel med Domstolsverket. Domstolsverket har i enlighet med domstolslagen på vederbörligt sätt beaktat domstolarnas oberoende samt de högsta domstolarnas uppgifter och ställning enligt grundlagen. I samband med vissa projekt uppstod i stället frågan om huruvida övriga statliga organ är tillräckligt förtrogna med domstolarnas och Domstolsverkets administrativa ställning. De oberoende domstolarna hör inte till den under statsrådet lydande statsförvaltningen. Domstolsverket är för sin del inte ett rättskipningsorgan, utan domstolsväsendets riksomfattande förvaltningsmyndighet.

Beträffande högsta domstolens internationella samarbete kan nämnas det tillsammans med högsta förvaltningsdomstolen arrangerade nordiska presidentmötet i Rovaniemi i september. Mötet var givande och stämningen varm. Minnesvärt var också domaren och avdelningschefen vid högsta domstolen i Estland Saale Laos´ deltagande i utbytesprogrammet som EU:s nätverk för presidenter ordnade.

I slutet av år 2021 godkände riksdagen en för domstolarnas rättskipningsförfarande betydande reform (RP 133/2021 rd) som gäller bild- och ljudupptagning av muntlig bevisning i tingsrätten samt mottagande av bevisning i hovrätten och högsta domstolen från denna upptagning. Högsta domstolen hade i sitt utlåtande förhållit sig positiv till reformen. Reformen träder i kraft först vid en enligt lagen särskilt fastställd tidpunkt då ett nödvändigt tekniskt system färdigställts, enligt planen dock redan i början av år 2023.

Reformen rationaliserar ändringssökandet, men förutsätter ett tekniskt system som fungerar i praktiken och tillräckliga tilläggsresurser, vilket riksdagen i sitt utlåtande också konstaterat. Reformen kan inte finansieras med domstolarnas redan otillräckliga ekonomiska resurser. Reformen ersätter inte heller en god processledning i domstolarna, utan understryker tvärtom dess betydelse.

Speciellt tingsrätternas och hovrätternas otillräckliga basfinansiering är ett vida känt och växande problem som ännu inte kunnat lösas. Alltför knappa resurser leder till anhopningar av ärenden och till en

Alltför knappa resurser leder till en för parterna påfrestande fördröjning av handläggningen av ärenden.

för parterna påfrestande fördröjning av handläggningen av ärenden. Förhoppningsvis kommer den redogörelse av förutsättningarna för rättsvården som statsrådet för närvarande utarbetar att på ett bestående sätt äntligen underlätta domstolarnas besvärliga resurssituation.

Också parternas ökade rättegångskostnader och den ökade kostnadsrisken i tvistemål och därav följande minskat antal tvistemål i domstolarna har redan länge väckt diskussion. Justitieministeriet tog fram en välkommen bedömningspromemoria (JM 2021:16), där man dryftade hela 21 åtgärder för att hantera problemet.

Högsta domstolen var i sitt utlåtande av samma åsikt beträffande promemorians bedömning av nuläget och stödde en omedelbar fortsatt beredning av vissa åtgärder och en vidare utredning av vissa.

Som ”åtgärd nummer 22” föreslogs att man överväger ett förfarande i vilket tingsrätten kunde överföra en prejudikatfråga i målet till högsta domstolen för avgörande under rättegången.

Jag har dessutom lyft fram en möjlighet som kunde vara värd att utredas, ”åtgärd nummer 23”, ett s.k. språngbesvärstillstånd. Om det i ett ärende där hovrätten inte beviljat tillstånd till fortsatt handläggning finns en prejudikatfråga, kunde högsta domstolen bevilja besvärstillstånd och direkt avgöra prejudikatfrågan och på basis av den behovet av fortsatt handläggning av ärendet.

De föreslagna nya åtgärderna skulle medföra processekonomiska fördelar och ligga i linje med högsta domstolens uppgift att skapa prejudikat. En fortsatt beredning utgående från bedömningspromemorian har inletts, men visat sig vara oväntat begränsad i förhållande till det konstaterade problemet och utlåtanderesponser. Förhoppningsvis utvidgas åtgärderna inom den närmaste framtiden.

Både i Finland och i andra delar av Europa fortsatte debatten om rättsstaten under berättelseåret. En nödvändig del av rättsstaten är oberoende domstolar som garanterar rättsskydd, dessutom säkerställandet av ett demokratiskt utövande av politisk makt, yttrandefrihet samt individens och minoriteters grundläggande rättigheter. På europeisk nivå har de europeiska domstolarna, Europadomstolen och EU-domstolen stått i frontlinjen i kampen för att försvara rättsstaten. Sistnämnda instans har i många avgöranden varit tvungen att ingripa mot försök att försvaga domstolarnas oberoende i vissa av unionens medlemsstater.

I Finland fördes debatten bland annat i samband med ett seminarium som justitieministeriet ordnade i november. Såsom i många utredningar konstaterats är rättsstatens tillstånd i Finland gott, men det finns naturligtvis alltid utrymme för förbättringar. Särskild fokus har lagts vid frågan om huruvida det finns skäl att förstärka grundlagens rättsliga reglering för att säkerställa domstolarnas oberoende ställning även under eventuella politiskt turbulenta tider. Jag har stött president Kari Kuusiniemis initiativ gällande påbörjandet av en utredning i frågan.

Med glädje hälsas också det nyligen grundade Rättsstatscentrum vid Helsingfors universitet. Tyngdpunkten i centrets verksamhet ligger i arbete för att bygga upp rättsstaten särskilt i länder i utveckling.

Relaterat till rättsstaten fördes fortsättningsvis diskussioner om hur man bäst säkerställer lagars grundlagsenlighet. Alla domstolar har numera enligt grundlagens 106 § möjlighet att utföra efterhandskontroll i enskilda ärenden. Under berättelseåret tillämpade högsta domstolen nämnda paragraf i två prejudikat (HD 2021:42 och 88). Företräde för en grundlagsbestämmelse förutsätter enligt 106 § dock att tillämpning av en vanlig lagbestämmelse i fallet står i uppenbar strid med grundlagen. Slopan av denna uppenbarhetsströskel skulle i vårt system vara det naturligaste sättet att stärka domstolarnas roll i grundlagskontrollen.

Högsta domstolen ser med tillförsikt på det kommande verksamhetsåret 2022. Rättskipningen är fortsatt god tack vare en ytterst yrkeskunnig personal. Jag tror också att coronan så småningom ger med sig, även om vi säkert ännu får uppleva nya svåra perioder. Meningen är nu att under det kommande året införa en ny, moderniserad arbetsordning som skapats under berättelseåret. Slutet av år 2022 kommer att präglas av ibruktageandet av informations-systemet AIPA samt därtill hörande nödvändiga förberedelseåtgärder.

Jag tackar högsta domstolens personal för gott arbete samt samarbetspartnerna för gott samarbete också år 2021.

PEKKA KOPONEN

EXTRAORDINÄRT ÄNDRINGSSÖKANDE I HÖGSTA DOMSTOLEN

Extraordinärt ändringsökande är en rättegångsform som i regel är förknippad med den högsta besvärsinstansens verksamhet. Det har emellertid varit ändamålsenligt att överföra behörighet även till hovrätterna samt delvis till tingsrätterna.

1. Utgångspunkter

Extraordinärt ändringssökande är i enlighet med sitt namn ett exceptionellt rättsskyddsmedel. De former av extraordinärt ändringssökande som föreskrivs i 31 kap. rättegångsbalken är klagan på grund av rättegångsfel (klagan på grund av domvilla), återbrytande av laga kraft vunnit dom och återställande av försutten fatalietid. Till skillnad från normalt ordinärt ändringssökande kan extraordinärt ändringssökande användas som ett sista rättsmedel mot en slutlig dom som vunnit laga kraft. Som grund för extraordinärt ändringssökande duger å andra sidan bara vissa lagstadgade omständigheter. En ytterligare förutsättning är att det underliggande avgörandet har vunnit laga kraft eller annars vad konsekvenserna beträffar kan jämföras med ett slutligt avgörande.

Historiskt har extraordinärt ändringssökande typiskt utvecklats ur härskares (i Sverige-Finland kungens) doms rätt och rätt att ändra även slutliga rättsliga avgöranden. När denna rätt överfördes på domstolsväsendet var det naturligt att anse att den tillkommer den högsta rättsinstansen. Detta är rättsläget även i dag, fastän utvecklingen på sista tiden också här har varit inriktad på en ändamålsenlig användning av resurserna. Även hovrätterna har behörighet och den har delvis överförts på tingsrätterna i de enklaste ärendena.

I regel är extraordinärt ändringssökande ändå en rättegångsform som uttryckligen är förknippad med den högsta besvärinstansens verksamhet. I ärenden som gäller klagan och återbrytande fungerar högsta domstolen till stor del som första och enda rättsinstans, så i dessa situationer begränsar inte förfarandet med besvärstillstånd högsta domstolens skyldighet att ge ett avgörande i sak.

2. Ansökan och avgörande

För en part är extraordinärt ändringssökande det sista halmstrået för att få ett ofördelaktigt rättsläge som grundar sig på en laga kraft vunnit dom ändrat. Eftersom det eftersträvade läget är rättsfred som uppnåtts genom en laga kraft vunnit dom, måste det förutsättas välgående grunder för att upphäva den laga kraften. Redan detta gör att det förutsätts sakkunskap för att utarbeta ansökan och det är skäl ägna stor omsorg åt den. Dessutom kan även ärendets identitet med avseende på rättskraften förutsätta rättslig bedömning, dvs. när ska man ty sig till extraordinärt ändringssökande och när kan rättsläget fortfarande ändras genom att väcka ny talan eller nytt åtal eller genom en ny ansökan.

Den juridiska traditionen har dock inte nödvändigtvis varit ägnad att stödja hög kvalitet på ansökningarna som skulle främja partens rättsskydd. I praktiken har det snarare varit vanligt med vagt motiverade ansökningar som utarbetats av parten själv eller till och med av dennes ombud, eventuellt också upprepade ansökningar i samma

Högsta domstolen avgör årligen knappt tvåhundra ansökningar som gäller extraordinära rättsmedel.

ärende, genom vilka man utan framgång har försökt rubba ett laga kraft vunnit avgörande.

Man har strävat efter att förändra detta sakläge för det första genom det ombudstvång vid extraordinärt ändringssökande i högsta domstolen, exklusive återställande av försutten fatalietid, som trädde i kraft vid ingången av 2013 (RB 15:1.4). För det andra har RB 31 kap. 19 § trätt i kraft vid ingången av 2019. I bestämmelsen föreskrivs: En part får hos högsta domstolen anföra klagan över domvilla, ansöka om återbrytande av dom och ansöka om återställande av försutten fatalietid endast en gång i samma ärende, om det inte av synnerligen välgående skäl är nödvändigt att pröva ärendet på nytt.

I praktiken kan det vara så att ombuden inte utvecklar tillräcklig rutin för dessa sällan förekommande och exceptionella ärenden och därmed inte något mer djupgående kunnande. Därför vore det skäl för ett ombud som utarbetar en ansökan som gäller klagan eller återbrytande att sätta sig in i systematiken för extraordinärt ändringssökande. Denna systematik framgår inte till alla delar av lagbestämmelserna, utan den hittas i andra rättskällor.

Det kan också finnas behov av förbättringar i motiveringarna till domstolarnas, inklusive högsta domstolens, avgöranden i ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande. Årligen publiceras i medeltal endast färre än tio prejudikat av högsta domstolen som styr rättspraxis i fråga om extraordinärt ändringssökande. Av de sex avgöranden som publicerades 2021 gällde hälften sökandens rätt att söka ändring. Av dessa ansågs i avgörandet HD 2021:2 att tredskodomen inte hade vunnit laga kraft, så den kunde inte vara föremål för återbrytande. I målet HD 2021:37 avvisades ansökan, eftersom sökanden inte var part i adoptionsärendet och målet inte var förenat med något särskilt allmänt intresse. I fallet HD 2021:65 hade trafikförsäkrings-

bolaget inte hörts i rättegången, men då domens rättskraft inte utsträcktes till bolaget hade det inte rätt att ansöka om återbrytande av domen. I avgörandet HD 2021:71 återbröts tingsrättens dom med stöd av den straffrättsliga legalitetsprincipen till den del som svaranden hade påförts skyldighet att betala brottsofferavgift.

Högsta domstolen avgör årligen knappt tvåhundra ansökningar som gäller extraordinära rättsmedel, så en absolut majoritet av besluten publiceras inte. Naturligtvis måste också dessa avgöranden av högsta domstolen som inte publiceras vara motiverade på behörigt sätt. De korta frasmotiveringar som ofta förekommer i dessa beslut kan i sig vara tillräckliga i det enskilda fallet, men det är möjligt att de används i alltför hög grad. Hos oss är den offentliga debatten om rättsvårdens kvalitet begränsad till frågor om utdragna rättegångar och kostnaderna. Mot denna bakgrund är det inte överraskande att frasmotiveringarnas ställning i det extraordinarie ändringssökandet inte diskuteras.

3. Regleringens bakgrund

Det extraordinära ändringssökandets lagstiftningshistoria är så till vida intressant, och så här i efterhand betraktad kanske delvis även beklagansvärd, att det redan kring det föregående sekelskiftet fanns moderna och detaljerade förslag till en revidering av också det extraordinära ändringssökandet. Bland annat ekonomiska realiteter bromsade dock också denna reform av rättsvården. Totalreformen av det extraordinära ändringssökandet genomfördes slutligen först 1960. I den reformen syntes inte längre lagstiftarens ambition och innovationer. Man nöjde sig med att kopiera regleringen i Sverige nästan som sådan. Fördelen var å andra sidan att man då hade tjugo års erfarenhet av tillämpningen av dessa bestämmelser i Sverige, och tolkningspraxisen var i stor utsträckning etablerad.

Rättegångsbalkens 31 kap. har därefter förvånansvärt länge förblivit oförändrat och de centrala avsnitten är fortfarande i sin ursprungliga form. För den som är van vid dagens regeringspropositioner är förarbetena till lagstiftningen (RP 14/1958 rd) så snäva att de inte är till nämnvärd hjälp vid tolkningen av bestämmelserna. För att uppfatta systematiken bakom regleringen måste man utnyttja andra rättskällor, dvs. rättspraxis och juridisk litteratur. Att den svenska förebilden följts nästan kritiklöst i lagstiftningen ger lagtillämparen möjlighet att i många avseenden utnyttja det betydligt mer omfattande rättsmaterialet i Sverige vid tolkningen, åtminstone som hjälpmedel för tanken.

4. Systematik

De grunder för klagan och återbrytande som föreskrivs i 31 kap. rättegångsbalken uttrycker de begränsade och uttryckliga förut-

sättningarna för att en dom eller ett beslut som vunnit laga kraft fortfarande ska kunna ändras. I detta avseende skiljer sig extraordinärt ändringssökande väsentligt från ordinärt ändringssökande, där det är fritt hur man inriktar och motiverar besvaren. Å andra sidan, om domstolen anser att en grund för klagan eller återbrytande föreligger måste man också stanna för det slutresultatet, trots att i lagen används formuleringar som antyder prövningssamt; må undanröjas och må återbrytas.

I många frågor, till exempel vid tillämpningen av de för utarbetandet av ansökan viktiga bestämmelserna om tidsfrist, är det mycket önskvärt att man sätter sig in i rättspraxis vid sidan av lagbestämmelserna.

4.1 Klagan

Termen klagan på grund av domvilla som används i lagen lämpar sig för rättsmedlet i fråga i den meningen att i de grunder för klagan som uppräknas i RB 31 kap. 1 § förutsätts att det felaktiga förfarandet har inverkat på domen. Det viktigaste draget som skiljer klagan från återbrytande av dom är ändå att den riktar sig mot ett felaktigt rättegångsförfarande. Då det i fråga om annat rättegångsfel, som fungerar som allmän bestämmelse (4 punkten i paragrafen), är tillräckligt att felet kan antas ha väsentligt inverkat på målets utgång, uppfyller ett klart procedurfel eller kränkning av en rättvis rättegång i allmänhet detta kriterium.

I princip är det fråga om en tydlig grund för klagan, om ett ärende antingen felaktigt har tagits upp till prövning, trots att det inte borde ha prövats, eller tvärtom felaktigt avvisats. Också ett fel i domstolens domförhet kan vara ostridigt. Andra grunder för klagan som sällan realiserar gäller avgörande utan hörande samt en oklar eller ofullständig dom.

4.2 Återbrytande av dom

Merparten av ansökningarna om extraordinärt ändringssökande gäller återbrytande av dom, särskilt återbrytande till förmån för svaranden i brottmål. Bland grunderna för återbrytande av dom finns också sådana rättssystematiska specialiteter som kan vara svåra att förstå enbart utifrån lagtexten. Nedan behandlas några av dem i form av exempel.

4.2.1 Bevisningsavgöranden

De lagstadgade förutsättningarna för extraordinärt ändringssökande är så till vida mycket strikta att de inte inbegriper en enda öppen grund för återbrytande som skulle tillåta helhetsprövning. Detta är väsentligt framför allt vid återbrytande av dom på grund av ett påstått fel i domens slutresultat. Det som är svårast att förstå för en part torde vara att domstolens i efterhand sett felaktiga bevisprövning i sig inte är en grund för att återbryta en laga kraft vunnit

Vid återbrytande av dom är syftet i regel endast att frånta en laga kraft vunnen dom dess rättskraft så att ärendet kan behandlas på nytt.

dom. Det förekommer tämligen många dylika ansökningar som gäller bevisprövningen i en lägre domstols avgörande.

Den systematik som ligger bakom lagstiftningen förklarar emellertid även denna lösning. Extraordinärt ändringssökande tillämpas i regel i situationer där den tid som förflutit från själva händelserna är klart längre än vid ordinärt ändringssökande. Det tidsmässiga dröjsmålets betydelse för bevisprövningen är central särskilt vid återbrytande av en dom till den åtalades förmån, där det inte finns någon tidsfrist för ansökan. Det har ansetts så viktigt att kunna rätta en felaktig tillräknande dom att man till denna del har avstått från de tidsfrister som ska iaktas i alla andra former av extraordinärt ändringssökande. Lösningen är dock förknippad med att bevisfrågor inte duger som grund för återbrytande. Återbrytande av domar till svarandens förmån i brottmål är den klart största gruppen av mål som är föremål för extraordinärt ändringssökande. Återbrytande av bevisningsavgöranden kunde i betydande omfattning leda till situationer där det på grund av det långa dröjsmålet inte längre går att på behörigt sätt ta upp bevisning på nytt efter återbrytande och återförvisning till ny behandling.

I detta sammanhang är det skäl att betona att vid återbrytande av dom är syftet i regel endast att frånta en laga kraft vunnen dom dess rättskraft så att ärendet kan behandlas på nytt. Denna principiella utgångspunkt förändras inte av att det i brottmål också förekommer många klara tekniska fel. Om den felaktiga lagtillämpningen och den korrekta utgången är uppenbara, kan högsta domstolen i dessa situationer rätta avgörandet omedelbart.

4.2.2 Ny omständighet

En annan tillämpningssituation som kanske är svår att uppfatta för en part gäller en ny omständighet som grund för återbrytande. Av lagbestämmelserna framgår att i såväl tvistemål (RB 31:7.1.3-

punkten) som i brottmål i fråga om ansökningar till den åtalades förmån (RB 31:8.3-punkten) förutsätts att en ny omständighet som inte framlagts tidigare sannolikt skulle ha inverkat på målets utgång. I tvistemål utgör preklusionsbestämmelsen en ytterligare begränsning. Däremot är det beroende av rättspraxis vilka fakta som över huvud godkänns som en sådan ny omständighet som avses i bestämmelserna.

En ny omständighet som återopas första gången först vid extraordinärt ändringssökande ska ha funnits redan under den rättegång som ledde till den laga kraft vunna domen. Händelser som inträffar under tiden efter det underliggande avgörandet är inte nya omständigheter. Inte heller en ny dom som getts efter det underliggande avgörandet och som strider mot det är i regel en ny omständighet. Nya tolkningar av rättegångsmaterial som redan presenterats under den tidigare processen uppfyller inte heller nyhetskriteriet för denna återbrytningsgrund.

4.2.3 Brottsligt förfarande

Som tredje exempel kan nämnas en besynnerlig lagstiftningslösning som dock har betydligt mindre praktisk betydelse än de ovannämnda. I bestämmelserna i RB 31:7 och 31:8 nämns som grund för återbrytande bland annat en parts företrädares eller biträdes brottsliga förfarande. Enligt ordalydelsen gäller bestämmelsen alltså inte partens förfarande och syftet med regleringen är inte heller att utsträcka grunden till andra parters biträdens förfarande, utan den gäller enbart partens eget biträde. Den sistnämnda begränsningen framgår inte på något sätt av själva lagtexten. I praktiken är det dock betydligt mer sannolikt att dylika påståenden som motivering till ansökan om återbrytande riktas mot motparten eller motpartens biträde.

5. Sökandelegitimation

Rätt att ty sig till extraordinärt ändringssökande har en part som dessutom har ett rättsligt intresse av den ändring som han eller hon kräver. Vid sidan av denna naturliga huvudregel tillkommer enligt etablerad rättspraxis rätten att söka ändring också bland annat laglighetsövervakarna, de myndigheter som ansvarar för verkställigheten av straff och i brottmål till den åtalades förmån till och med den domare som avgjort ärendet. Den sistnämnda aktörens rätt att söka ändring är en nationell specialitet. Det torde förefalla förstäligt i situationer där man vill rätta ett klart fel som domstolen begått och det inte finns någon motpart i ärendet. Det är inte alls lika oproblematiskt att domaren söker ändring till den åtalades, dvs. en parts, förmån i en situation där målsäganden motsätter sig återbrytande av den laga kraft vunna domen. Återbrytande kan inverka på inte bara tillräknandet utan också en laga kraft vunnen ersättningskyldighet som dömts ut.

6. Processen i högsta domstolen

Vid extraordinärt ändringssökande är sökandens syfte att rubba ett avgörande som redan vunnit laga kraft, så han eller hon bär i princip bevisbördan i fråga om de omständigheter som ligger till grund för ansökan. Också en svarande i ett brottmål som dömts genom en laga kraft vunnen dom har ovannämnda skyldighet att göra grunden för ansökan sannolik vid extraordinärt ändringssökande. Sålunda kan svaranden inte längre i detta skede av processen stödja sig på åklagarens skyldighet att leda åtalet i bevis.

Hur denna bevisning presenteras i högsta domstolens skriftliga förfarande kan i vissa fall vara besvärligt. Sökanden borde kunna övertyga högsta domstolen om ett rättegångsfel, om felaktig tillämpning av lag eller om förekomsten av en ny betydelsefull omständighet. Särskilt när det gäller nya bevis kan det ofta vara nödvändigt att begära att förundersökningsmyndigheten gör en ytterligare utredning innan ansökan ges in till högsta domstolen.

I dessa mål ordnas nästan aldrig muntlig förhandling för upptagning av bevis i högsta domstolen, trots att det i och för sig är möjligt. När högsta domstolen prövar en ny utredning som inte presenterats tidigare är högsta domstolen i en ställning som påminner om skriftligt förfarande eller åtalsprövning när den bedömer om en grund för återbrytande eller klagan föreligger med stöd av en ren dokumentutredning. I lagstiftningen har man i grunderna för återbrytande av en dom till den åtalades förmån framsynt förberett sig på exceptionella behov att återbryta en dom även med mindre bevisning. Av synnerligen vägande skäl kan frågan om huruvida svaranden har begått den brottsliga handling som tillräknats honom eller henne upptas till ny prövning, trots att den sannolikhet som enligt huvudregeln krävs för att ändra utgången inte uppfylls i ärendet.

En viss lättnad för sökanden medför också den tillämpningspraxis enligt vilken högsta domstolen tämligen utförligt på tjänstens vägnar som en rättslig fråga prövat om grunder för klagan eller återbrytande föreligger, bara faktagrunderna har framgått av ansökan. Till den del som grunderna för klagan och återbrytande delvis överlappar varandra har man flexibelt bedömt ärendet från sökandens synpunkt utifrån bägge grunderna. Med beaktande av ovannämnda ombudstvång kunde det ändå vara motiverat att skärpa de krav som ställs på ansökningarna. Å andra sidan kunde det också vara värt att överväga om högsta domstolen oftare än nu skulle kunna begära ytterligare utredning om vissa specificerade omständigheter av sökanden.

ARI KANTOR

HÖGSTA DOMSTOLENS ROLL INOM ÅLANDS SJÄLVSTYRELSESYSTEM

Högsta domstolen har haft en viktig och mångfasetterad roll inom Ålands självstyrelsesystem, som nu firar sitt 100-årsjubileum.

Åland firar sin 100-åriga självstyrelse 9.6.2021–9.6.2022. Alltsedan den första självstyrelselagen för Åland från år 1920 har högsta domstolen innehaft en särskild ställning inom Ålands självstyrelsesystem och domstolen agerar där i flera olika roller. Högsta domstolen avger utlåtanden till republikens president i samband med kontrollen av landskapslagarna enligt självstyrelselagen. Dessutom avgör högsta domstolen behörighetskonflikter mellan landskaps- och riksmyndigheter¹ samt fungerar som den högsta rättsinstansen i tviste- och brottmål som behandlas på Åland, och i vilka det också ibland uppkommer frågor som berör självstyrelsen.

Den centrala utgångspunkten för Ålands självstyrelsesystem utgörs av landskapets egen lagstiftningsbehörighet i de frågor som med stöd av självstyrelselagen för Åland (1144/1991) (självstyrelselagen) hör till dess behörighet. Lagen ger ålänningarna rätt att inom de gränser som självstyrelselagen anger anta sina egna lagar och ordna sin egen förvaltning utan inblandning från rikets sida. Landskapets lagstiftningsbehörighet utövas av lagtinget eller, med stöd av lagtingets bemyndigande att utfärda förordningar, av landskapsregeringen. I självstyrelselagen har behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket fastställts med hjälp av uttryckliga behörighetsbestämmelser, som anger vilka frågor som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet och vilka som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Denna fördelning iakttas i princip också när det gäller myndigheternas behörighet i förvaltningsärenden. Det väcks självfallet lätt frågor som berör behörighetsfördelningen inom ett system som omfattar två parallella lagstiftande organ och som grundar sig på att lagstiftningsbehörigheten är uppdelad enligt olika rättsområden. Ofta väcks också konflikter i anslutning till behörighetsfördelningen. Högsta domstolen har en särskild uppgift när det gäller att ta ställning till denna typ av frågor och lösa dessa problem.

Lagstiftningskontrollen

Högsta domstolens viktigaste uppgift inom Ålands självstyrelsesystem är att i enlighet med 19 § 2 mom. självstyrelselagen på begäran av justitieministeriet ge republikens president utlåtanden om huruvida presidenten borde utöva sin vetorätt i fråga om en landskapslag som har antagits av lagtinget. Enligt den nämnda bestämmelsen kan republikens president, efter att ett utlåtande om saken har inhämtats av högsta domstolen, förordna att land-

¹ I självstyrelselagens terminologi kallas Åland för landskapet och lagar som stiftats av lagtinget för landskapslagar, till åtskillnad från lagar som stiftats av riksdagen och som kallas rikslagar. Finska statens myndigheter kallas riksmyndigheter.

Lagen ger ålänningarna rätt att inom de gränser som självstyrelselagen anger anta egna lagar och ordna sin förvaltning utan inblandning från rikets sida.

skapslagen ska förfalla i sin helhet eller till någon viss del, om presidenten finner att lagtinget har överskridit sin lagstiftningsbehörighet eller att landskapslagen rör rikets inre eller yttre säkerhet. Att inhämta ett utlåtande av högsta domstolen är en formell förutsättning för utövning av vetorätten, men utlåtandet är inte bindande för republikens president.

Enligt vedertagen praxis inhämtar justitieministeriet ett utlåtande av högsta domstolen endast i sådana fall där ministeriet bedömer att det är möjligt att republikens president skulle kunna utöva sin vetorätt. Enligt 19 § 1 mom. självstyrelselagen ska ett beslut om antagande av en landskapslag tillställas justitieministeriet samt Ålandsdelegationen. Ålandsdelegationen är landskapets och rikets gemensamma organ. Ålands landshövding är i regel ordförande i Ålandsdelegationen, och dess ledamöter består av två personer som utses av statsrådet och två personer som utses av lagtinget. Delegationen ger utlåtanden till justitieministeriet om samma frågor rörande lagstiftningsbehörighetens fördelning som högsta domstolen. Justitieministeriet bedömer delvis på grundval av delegationens utlåtande huruvida ett utlåtande ska inhämtas av högsta domstolen.

Enligt självstyrelselagen ska republikens president utöva sin vetorätt inom fyra månader från den dag då justitieministeriet delgavs beslutet om att en landskapslag har antagits. I självstyrelselagen föreskrivs inte några andra tidsfrister, men enligt vedertagen praxis strävar man efter att ge republikens president tillräckligt med tid för att göra sig förtrogen med ärendet och se till att ärendet vid behov kan behandlas vid åtminstone två presidentföredragningar.

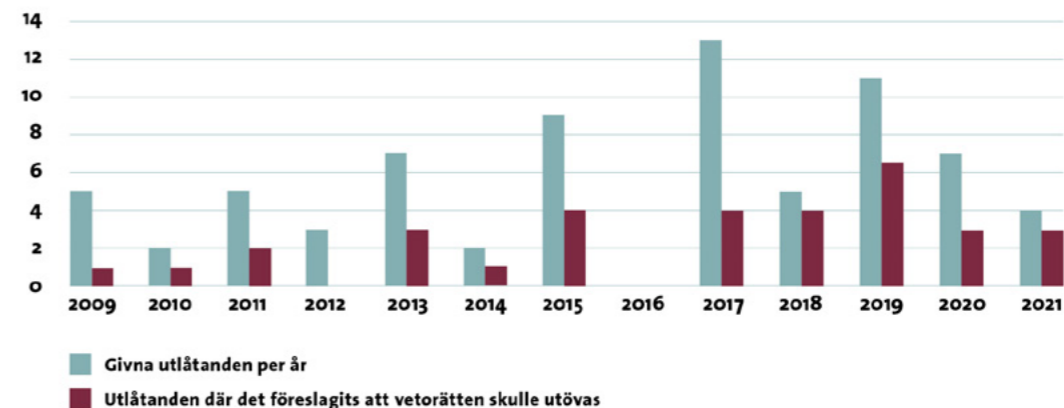
I ungefär hälften av de givna utlåtandena har högsta domstolen föreslagit att det skulle förordnas att landskapslagen skulle förfalla antingen till någon viss del eller i sin helhet.

Den sammanlagda tidsfrist på fyra månader som uppställts för ärendets behandling inleds då ett brev med information om att en lag har antagits inkommer till justitieministeriet, och avslutas i och med det beslut som fattas vid presidentföredragningen. Med beaktande av den tid som behövs, först för utarbetande av Ålandsdelegationens utlåtande och därefter för utarbetande av högsta domstolens utlåtande, blir tidtabellen ofta utmanande, åtminstone ur högsta domstolens synvinkel. Det är också vanligt att det samtidigt inkommer flera begäranden om utlåtanden till högsta domstolen, vilka utöver att vara krävande i sak dessutom kan gälla omfattande helheter. I praktiken har justitieministeriet i brådskande fall begärt utlåtande av högsta domstolen redan innan ministeriet fått Ålandsdelegationens utlåtande, och sedan kompletterat sin begäran i efterskott.

Vid högsta domstolen bereds det ärende som justitieministeriet begärt ett utlåtande om först i ett utskott som består av tre justitieråd, som är förtrogna med frågor som berör Åland, och därefter behandlas utlåtandet på en avdelning som består av fem ledamöter. Föredragande i Ålandsärenden har av tradition varit en utomstående sakkunnig som har uppgiften som bisyssla. Utlåtandet tillställs justitieministeriet för att föredras för republikens president. Utlåtandena utarbetas på svenska och publiceras på högsta domstolens webbplats.

Antalet begäranden om utlåtanden angående åländska landskapslagar som justitieministeriet årligen tillställer högsta domstolen har varierat kraftigt. Exempelvis gav högsta domstolen 13 utlåtanden år 2017, medan inga utlåtanden alls gavs år 2016. År 2021 gavs fyra utlåtanden. En begäran om utlåtande berör i regel ett helt lagpaket, vilket innebär att utlåtandet kan innefatta ställningstaganden till flera

Högsta domstolens utlåtanden om Ålands landskapslagar

landskapslagar. Mycket ofta har en begäran om utlåtande bara gällt ändringar av landskapslagar som redan är i kraft, varvid högsta domstolens bedömning endast omfattar ändringarna, inte lagen i övrigt.

I ungefär hälften av de givna utlåtandena har högsta domstolen hemställt att det skulle förordnas att landskapslagen skulle förfalla antingen till någon viss del eller i sin helhet. I regel har domstolen hemställt att lagen skulle förfalla beträffande enskilda bestämmelser, vilket inte hindrat att lagen trätt i kraft i övrigt, men det har också förekommit fall där det hemställts att lagen skulle förfalla i sin helhet. Republikens president har i regel handlat i enlighet med högsta domstolens förslag.

När republikens president har förordnat att en landskapslag ska förfalla endast till en viss del, är det enligt 20 § självstyrelselagen landskapsregeringens sak att avgöra om landskapslagen ska träda i kraft till övriga delar eller om den ska förfalla i sin helhet.

Den lagstiftningskontroll av landskapslagarna som högsta domstolen utför är av rättslig karaktär. Högsta domstolen tar i sitt utlåtande ställning bara till huruvida den landskapslag som lagtinget har antagit hör till landskapets lagstiftningsbehörighet eller om lagtinget har överskridit sin behörighet då lagen har antagits. Som sin slutledning framför högsta domstolen i sitt utlåtande sin ståndpunkt om till vilka delar det ska förordnas att lagen ska förfalla och till vilka delar den kan förbli i kraft. Däremot tar högsta domstolen i sitt utlåtande inte ställning till lagens ändamålsenlighet eller till andra frågor som berör lagens materiella innehåll eller kvalitet.

Vid den lagstiftningskontroll som högsta domstolen utför fäster man vanligtvis uppmärksamhet vid frågor som grovt kan delas in

i tre olika kategorier. De traditionellt sett kanske vanligaste frågorna gäller hur behörigheten fördelar sig mellan riket och landskapet med stöd av självstyrelselagens behörighetsbestämmelser. Eftersom självstyrelselagens systematik bygger på att fördelningen sker utifrån specifika rättsområden är svaret på dessa frågor ofta inte entydigt. De bestämmelser i 18 § självstyrelselagen som gäller landskapets behörighet och de bestämmelser i lagens 27 § som gäller rikets behörighet är i huvudsak från år 1991. Detta innebär att de landskapslagar som i dagens läge blir föremål för bedömning kan gälla rättsområden som vid den nämnda tidpunkten inte alls existerade eller vars karaktär har förändrats väsentligt sedan självstyrelselagen stiftades. I sådana situationer är det inte möjligt att med hjälp av självstyrelselagens bestämmelser direkt finna svar på huruvida de frågor som regleras i en landskapslag hör till landskapets eller till rikets behörighet. Vid högsta domstolen måste saken bedömas utgående från vilket av de rättsområden som nämns i självstyrelselagens bestämmelser om behörighetsfördelningen som närmast kan tillämpas på situationen. Det är likaså mycket vanligt att en landskapslag innefattar bestämmelser som hänför sig till både landskapets och rikets lagstiftningsbehörighet. I sådana fall talar man om delad lagstiftningsbehörighet. Hur behörigheten fördelas då måste bedömas särskilt för varje bestämmelses del.

I vissa landskapslagar har man också tydligt strävat efter att slå fast självstyrelsens gränser. Exempelvis i utlåtandet OH 2013/207 tog man ställning bland annat till landskapslagen om energideklaration för byggnader, som stiftades att gälla såsom ramlag. I utlåtandet fäste högsta domstolen uppmärksamhet vid att man i regleringen på lägre nivå än i landskapslagen enligt lagen skulle iaktta Sveriges motsvarande reglering om energideklarationer och att eventuella ändringar i regle-

Under den senaste tiden har det också på ett mer allmänt plan förts en livlig diskussion om självstyrelselagens och grundlagens förhållande till varandra.

ringen i Sverige därmed automatiskt skulle träda i kraft också på Åland. Även om det inte hörde till högsta domstolens behörighet att inom ramen för lagstiftningskontrollen ta ställning till reglering på lägre nivå än landskapslagar, ansåg högsta domstolen att det fanns skäl att bedöma lagens delegeringsbestämmelser också med tanke på huruvida syftet med dem var att i landskapet möjliggöra reglering som avviker från rikets inom sådana rättsområden som hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Republikens president beslutade sedermera i enlighet med högsta domstolens hemställan att lagen skulle förfalla i sin helhet.

Den andra kategorin av frågor, som under den senaste tiden har fått ökad betydelse inom lagstiftningskontrollen, gäller landskapslagens förhållande till grundlagen. Enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen har riket lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag. De frågor som berör en landskapslags förhållande till grundlagen varierar alltifrån frågor om huruvida bemyndiganden att utfärda förordningar som intagits i en landskapslag är korrekta med avseende på grundlagen till frågor om huruvida de centrala bestämmelserna i en landskapslag direkt står i strid med grundlagen. Högsta domstolens utlåtande om antagande av en landskapslag som gällde ändring av Ålands kommunallag (OH2017/136) kan anses vara ett exempel på den sistnämnda situationen. I landskapslagen sänktes åldersgränsen för rösträtt i kommunalval och rådgivande kommunala folkomröstningar från 18 år till 16 år. Högsta domstolen ansåg i sitt utlåtande att den åldersgräns på 18 år som föreskrivits för rösträtt i 14 § 3 mom. grundlagen var så pass entydig att det inte var möjligt att avvika från den i vanlig lagstiftningsordning. Högsta domstolen hemställde därmed att det skulle förordnas att den nämnda bestämmelsen i landskapslagen skulle förfalla, vilket även skedde. Under den senaste tiden har det också på ett mer allmänt plan förts en livlig diskussion om självstyrelselagens och grundlagens förhållande till varandra.

Den tredje kategorin utgörs av frågor som gäller förhållandet mellan landskapslagarna och EU-lagstiftningen. Högsta domstolen har i sin utlåtandepaxis av hävd ansett att Finland bryter mot sina internationella förpliktelser ifall en landskapslag står i uppenbar konflikt med tvingande EU-lagstiftning. Eftersom förhållandet till utländska makter hör till rikets lagstiftningsbehörighet, är följden av detta att en dylik lagstiftning står i strid med landskapets behörighet. Inom lagstiftningskontrollen uppmärksammas i praktiken frågor som berör EU-lagstiftningen numera endast sällan särskilt utan dessa frågor utgör snarare en del av högsta domstolens sedvanliga lagstiftningskontroll på samma sätt som tillämpningen av unionsrätten även i övrigt.

Vid den laglighetskontroll som regleras i 19 § 2 mom. självstyrelselagen har republikens president vetorätt även i sådana situationer där en landskapslag anses röra rikets inre eller yttre säkerhet. I praktiken

Högsta domstolen är även den högsta rättsinstansen för tviste- och brottmål som berör Åland.

har det dock inte förekommit några dylika fall under de senaste åren, och det är oklart vilken roll högsta domstolen kan anses ha som den instans som ger utlåtanden i sådana fall, med beaktande också av lagstiftningskontrollens rättsliga karaktär.

I detta sammanhang finns det skäl att även lyfta fram den möjlighet som republikens president ges i 77 § grundlagen att begära utlåtande av högsta domstolen innan presidenten fattar beslut om stadfästelse av en lag som riksdagen har antagit. Republikens president har utövat denna rätt också i anslutning till Ålands självstyrelse. Republikens president begärde vid föredragningen av en lag för stadfästelse 13.7.2001 ett utlåtande av högsta domstolen om huruvida 5 § 2 och 3 mom. i den lotterilag som antagits av riksdagen var förenliga med den fördelning av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet som regleras i Ålands självstyrelselag. Högsta domstolen behandlade ärendet i plenum och gav ett utlåtande där domstolen ansåg att 5 § 2 och 3 mom. lotterilagen inte var förenliga med den behörighetsfördelning som föreskrivs i självstyrelselagen (HD 2001:79). Republikens president stadfäste inte lagen. Det var således fråga om en omvänd situation i förhållande till den lagstiftningskontroll som grundar sig på 19 § självstyrelselagen. Istället för att ta ställning till en landskapslag tog högsta domstolen ställning till en riksdagslag med avseende på den fördelning av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet som regleras i självstyrelselagen.

Behörighetskonflikter

Om det uppstår en meningsskiljaktighet mellan en landskaps- och en riksmyndighet angående behörigheten att vidta en viss förvaltningsåtgärd, kan parterna enligt 60 § 2 mom. självstyrelselagen föra frågan till högsta domstolen för avgörande. Denna typ av frågor som berör behörighetskonflikter avgörs i högsta domstolen som rättskipningsärenden, på föredragning på en avdelning som består av fem ledamöter. Innan ärendet avgörs ska högsta domstolen inhämta utlåtande av myndigheten i fråga och Ålandsdelegationen.

Högsta domstolen har under de senaste åren gett några avgöranden som baserar sig på denna bestämmelse.

I avgörandet HD 2001:38 var det fråga om huruvida landskapsstyrelsen hade överskridit sin behörighet då den fattat beslut om att tillåta anordnandet av penningspel via internet. Högsta domstolen ansåg att landskapsstyrelsen inte hade överskridit sin behörighet, eftersom tillståndet hade beviljats begränsat på ett sådant sätt att det inte stod i strid med den reglering som iaktogs i riket. Högsta domstolen konstaterade också att det inte var möjligt att i samband med behörighetskonflikten avgöra frågan om huruvida tillståndsvillkoren hade iakttagits.

I avgörandet HD 2017:47 var det å sin sida fråga om huruvida en riksmyndighet var behörig att fatta beslut om fördelningen mellan riket och landskapet av den fiskekvot som Europeiska unionen tilldelat Finland. Högsta domstolen ansåg att ärendet var sådant att riksmyndigheten kunde fatta beslut om fördelningen även utan samförstånd mellan landskaps- och riksmyndigheterna.

I fallet HD 2017:48 var det fråga om huruvida statsborgersförbindelser enligt lagen om statsborgern för gårdsbruksenheter under åren 2016 och 2017 samt de beslut som hänför sig till dem hör till rikets eller landskapets behörighet. Av de skäl som framgår av beslutet ansåg högsta domstolen att de åtgärder som lagen avser hör till landskapets behörighet. Riksmyndigheterna var således inte behöriga i saken.

Det färskaste fallet, dvs. HD 2021:83, härrör sig från verksamhetsåret. Avgörandet gällde en behörighetskonflikt mellan inrikesministeriet och Ålands landskapsregering om huruvida rikets polisförvaltningsmyndigheter är behöriga att övervaka lagenligheten i Ålands polismyndighets verksamhet. Högsta domstolen ansåg, på de grunder som framgår av beslutet, att rikets polisförvaltningsmyndigheter är behöriga att övervaka lagenligheten i Ålands polismyndighets verksamhet till den del polismyndigheten sköter uppgifter som enligt självstyrelselagen för Åland hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Övriga prejudikat rörande Ålands självstyrelse

Högsta domstolen är den högsta rättsinstansen även för tviste- och brottmål som berör Åland. I dessa mål aktualiseras ibland frågor vars avgörande kräver att Ålands självstyrelse beaktas och att landskapslagar eller självstyrelselagen tillämpas.

I dessa fall har det ofta varit fråga om huruvida landskapets eller rikets lagstiftning ska tillämpas på brott som begåtts på Åland (se t.ex. HD 1996:106 och 2005:87). I avgörandet HD 2018:16 var det å sin sida fråga om minimilängden på det körförbud som skulle bestämmas för rattfylleri som begåtts på Åland. Den minimilängd som föreskrivits i körkortslagen för Åland avvek från den minimilängd som skulle iaktas i riket. Högsta domstolen konstaterade i sitt avgörande att tillämpningen av bestämmelsen i körkortslagen för

Lagstiftningskontrollen är en krävande uppgift, där det behövs omfattande juridisk sakkunskap.

Åland i ärendet inte uppenbart skulle strida mot bestämmelsen om likhet inför lagen i 6 § 1 mom. grundlagen.

På motsvarande sätt har frågan om lagval aktualiserats även i civilmål. Exempelvis i högsta domstolens avgörande HD 2005:18 var det fråga om vilken lag som skulle tillämpas på en enskild väg på Åland.

Förslaget till ny självstyrelselag

Projektet för revidering av självstyrelselagen har pågått redan länge. I anslutning till reformprojektet gav högsta domstolen 30.9.2021 ett utlåtande till justitieministeriet om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till Ålands självstyrelselag, daterat 2.7.2021 (KKO-HD/718/2021).

I utkastet föreslås vissa ändringar i fråga om det sätt på vilket lagstiftningskontrollen ska genomföras. För det första kommer Delegationen för Ålandsärenden, som föreslås ersätta Ålandsdelegationen, att få en starkare ställning. Om Delegationen för Ålandsärenden finner att det inte föreligger någon vetorättsgrund, ska den genom ett enhälligt beslut kunna bestämma att lagtingslagen träder i kraft utan att den föredras för republikens president. I andra fall ska justitieministeriet föredra lagen för republikens president. Republikens president kunde dock, även om Delegationen för Ålandsärenden har beslutat annorlunda, förordna att lagtingets beslut om antagande av en lagtingslag ska föredras för presidenten.

Enligt utkastet skulle kontrollen förnyas också så att utlåtanden gällande lagstiftningskontrollen i fortsättningen skulle ges till republikens president av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen gemensamt. Utlåtandena skulle utarbetas av en sammansättning bestående av tre ledamöter från högsta domstolen och två från högsta förvaltningsdomstolen, samt en föredragande som står i tjänsteförhållande till högsta domstolen.

I sitt utlåtande 30.9.2021 lade högsta domstolen fram några kritiska kommentarer om lagens innehåll. Beträffande de ändringsförslag

som berör förfarandet konstaterade högsta domstolen att motsvarande förslag ingått redan i slutbetänkandet av Ålandskommittén 2013 och att högsta domstolen redan i sitt utlåtande om slutbetänkandet (12.10.2017, OH2017/126) hade uppmärksammat vissa problem som kunde följa av den föreslagna regleringen. Högsta domstolen upprepade de synpunkter som framförts i det tidigare utlåtandet. Dessutom konstaterade högsta domstolen att det, ifall det beslutas att lagstiftningskontrollen ska genomföras på det föreslagna sättet, är viktigt att se till att det i de situationer där ett utlåtande till republikens president behövs finns tillräckligt med tid för att ge utlåtandet och därefter föredra ärendet för republikens president. Till den del det var fråga om att ge utlåtanden gemensamt med högsta förvaltningsdomstolen hänvisade högsta domstolen till att den i samförstånd med högsta förvaltningsdomstolen redan tidigare hade föreslagit att en reglering med detta innehåll skulle övervägas. Högsta domstolen förordade således förslaget.

Samlade iakttagelser om högsta domstolens roll inom Ålands självstyrelsesystem

Såsom det kan utläsas av det som anförts ovan, har högsta domstolen i historiskt perspektiv haft en mycket viktig och mångfasetterad roll inom Ålands självstyrelsesystem. Högsta domstolen har haft en central ställning i lagstiftningskontrollen och republikens president har vid prövningen av utövandet av sin vetorätt nästan utan undantag omfattat de ståndpunkter som högsta domstolen lagt fram i sina utlåtanden. Högsta domstolen har avgjort behörighetskonflikter mellan landskapet och riket samt även i flera av sina prejudikat tagit ställning till lagstiftningsbehörighetens fördelning enligt självstyrelselagen. Till denna del kan högsta domstolens uppgifter anses ha likheter med de uppgifter som ankommer på vissa så kallade författningsdomstolar. Dessa uppgifter avviker i hög grad från högsta domstolens normala lagskipningsuppgifter, och förhållandet mellan abstrakt lagstiftningskontroll och en oberoende domstols uppgifter har inte alltid ansetts vara helt oproblematiskt. Å andra sidan har Ålandsärendena alltid värderats mycket högt vid högsta domstolen, och de har betraktats som ett betydelsefullt och intressant tillägg till ledamöternas sedvanliga uppgifter.

Lagstiftningskontrollen är en krävande uppgift, där det behövs omfattande juridisk sakkunskap. Ur högsta domstolens synvinkel är det positivt att man i samband med revideringen av självstyrelselagen strävar efter att utveckla det sätt på vilket lagstiftningskontrollen genomförs, så att man vid skötseln av denna uppgift i fortsättningen ska kunna dra nytta också av den sakkunskap som finns hos högsta förvaltningsdomstolens ledamöter.

Högsta domstolen gratulerar landskapet Åland med anledning av dess 100-åriga självstyrelse.

KANSLICHEFENS ÖVERSIKT

Omkostnadsanslaget och dess användning

Högsta domstolens omkostnadsanslag år 2021 uppgick till 8,969 miljoner euro, och i den tredje tilläggsbudgeten beviljades ytterligare 1.000 euro under momentet i anslutning till genomförandet av självkostnadsprincipen i Senatkoncernens affärsverks hyror. Ändringarna jämfört med anslaget år 2020 är kopplade till allmänna ändringar som gäller justitieministeriets förvaltningsområde eller alla domstolar. Det handlade inte om ändringar av högsta domstolens funktionella behov.

Högsta domstolen använde ca 8,711 miljoner euro av det erhållna anslaget. Nästan 260 000 euro av anslaget blev således oanvänt. Personalkostnaderna svarade för 77 procent av verksamhetens kostnader. Hyran för verksamhetslokalerna på Norra Esplanaden och Helenegatan utgjorde den näst största utgiftsposten, dvs. 13 procent av de totala kostnaderna. Mest betydande bland andra, mindre kostnader var IKT-kostnader av olika slag.

Coronapandemin minskade bland annat kostnaderna i anslutning till utbildning och internationell verksamhet i och med att evenemang ställdes in eller hölls som videokonferens. Å andra sidan innebär de åtgärder för att bekämpa epidemin som genomfördes i högsta domstolens verksamhetslokaler och inom företagshälsovården en del extra kostnader.

Personal

Det totala antalet årsverken vid högsta domstolen uppgick till 72,7 under verksamhetsåret, dvs. ungefär ett mindre än föregående år (73,6). Rättskipningspersonalen kunde inom ramen för normal omsättning anpassas till det tidigare minskade antalet inkomna ärenden, trots att det huvudsakliga arbetet – meddelandet av pre-judikat – inte minskade i någon större utsträckning.

För ledamöternas del uppgick antalet årsverken till 18,6. Antalet årsverken blev inte fulltaligt, eftersom den visstidstjänst som följde på utnämningen av justitierådet Asko Välimaa till president vid Helsingfors hovrätt 1.11.2020–31.10.2027 tillsattes först från och med 1.3.2021 och eftersom den visstidstjänst som följde på justitierådet Tuula Pynnäs tjänstledighet inte tillsattes för resten av året efter

att justitierådet Alice Guimaraes-Purokoski utnämns till ordinarie ledamot efter justitierådet Jarmo Littunens pensionering.

Enligt statistiken hänförde sig nästan 3/5 av ledamöternas rättskipningsarbete i enlighet med högsta domstolens huvuduppgift till arbete i sammansättningar med fem ledamöter, något över en fjärdedel av arbetet hänförde sig till sammanträden med 2–3 ledamöter och en tiondel var jourliknande arbete. Ungefär tre procent av rättskipningsarbetet utfördes i sammansättningar med endast en ledamot. Utöver rättskipning och annat arbete vid högsta domstolen hänförde sig en del av vissa ledamöters arbetsinsats till lagstadgade uppgifter vid Domarförslagsnämnden, Domarutbildningsnämnden och Domstolsverkets direktion.

För föredragandenas del uppgick antalet årsverken till 23,8 (24,9 år 2020). Dessutom fanns en deltidsanställd föredragande för ärenden som gäller Åland. Liksom tidigare år var omsättningen inom föredragandekåren stor. Under verksamhetsåren flyttade fem föredragande till andra uppgifter eller tog tjänstledighet av olika orsaker. Två föredragande kom tillbaka från sina tjänstledigheter och tre nya föredragande anställdes vid högsta domstolen. Bland högsta domstolens föredragande fanns det vid årets slut tre personer som fått domarutbildning vid hovrätten i enlighet med det nya treåriga assessorssystemet. Omsättningen bland föredragandena framgår bland annat av att ungefär 60 % av föredragandena som var anställda vid högsta domstolen vid utgången av år 2021 hade tjänstgjort kortare tid än tre år.

Kanslipersonalen utförde sammanlagt 28,9 årsverken (28,3 år 2020). Registratorskontorets verksamhetsförutsättningar under övergången till elektroniska arbetssätt stärktes genom att rekrytera en extra visstidsanställd biträdande registrator. Till administrativ jurist utsågs från och med 1.2.2022 justitiesekreterare Karri Toltila. I den administrativa juristens uppgifter ingår uppgifter i anslutning till bland annat dataskydd och informationshantering, beredning av tjänsteutnämningar och behandling av begäranden om utlåtande samt internationellt samarbete, som de senaste åren har skötts delvis av kanslichefen och delvis av en föredragande som förordnats till uppdraget.

En följd av säkerhetsåtgärderna på grund av coronaepidemin var att frånvaron eller omfattningen av distansarbete inom alla personalgrupper i någon mån ökade. Allmänt taget innebar det utdragna osäkra och kritiska läget och det minskade interaktiva samarbetet en belastning för personalen. Personalens välbefinnande främjades genom samarbete med företagshälsovården, bland annat i form av olika föreläsningar.

Till all lycka tillät coronaläget under hösten personalen att samlas några gången även under friare former.

En förteckning över personalen vid verksamhetsårets utgång 31.12.2020 finns i slutet av årsberättelsen.

Ungefär tre procent av rättskipningsarbetet utfördes i sammansättningar med endast en ledamot.

För att upprätthålla och utveckla kompetensen ordnades intern utbildning i form av flera föreläsningar. Dessutom deltog personalen i utbildning som ordnades av Domarutbildningsnämnden och Domstolsverket samt i internationell utbildning. I detta sammanhang vill jag framföra ett tack till Domarutbildningsnämndens första sammansättning vars femåriga mandattid gick ut 31.12.2021.

Inkomna och avgjorda rättskipningsärenden

År 2021 inkom sammanlagt 2.005 ärenden till högsta domstolen. Föregående år inkom 1.882 ärenden, så mängden ärenden ökade med nästan sju procent och låg mycket nära den nivå som rådde åren före coronaepidemin, 2018 och 2019. På längre sikt har antalet inkomna ärenden till högsta domstolen minskat. Åren 2009–2011 inkom fortfarande över 2.700 ärenden till högsta domstolen varje år. Åren 2015–2016 inkom cirka 2.450 ärenden och 2017 något över 2.300 ärenden.

Av samtliga inkomna ärenden var 28 svenskspråkiga. De svenskspråkiga ärendenas relativa andel har minskat de senaste åren.

Av de ärenden som inkom från hovrätterna hade 33 procent behandlats vid Helsingfors hovrätt, 24 procent vid Åbo hovrätt, 19 procent vid Östra Finlands hovrätt, 12 procent vid Vasa hovrätt och 11 procent vid Rovaniemi hovrätt. Av prejudikatsbesvärärendena kom sammanlagt 11 direkt från tingsrätten. Antalet inkomna försäkringsärenden var 60 och jordrättsärenden 71.

Av de ärenden som inkom från hovrätten utjämnades ökningen av andelen ansökningar om besvärstillstånd som gällde tillstånd till fortsatt handläggning år 2021. Andelen ärenden som gällde tillstånd till fortsatt handläggning i brottmål uppgick till 27 procent av ansökningarna om besvärstillstånd. Nästan 50 procent av ansökningarna om besvärstillstånd i tvistemål gällde beviljande av tillstånd till fortsatt handläggning.

År 2021 publicerade högsta domstolen 93 prejudikat. Högsta domstolen avgjorde sammanlagt 1.855 ärenden, dvs. ungefär 150 färre ärenden än vad som inkom till högsta domstolen.

I början av år 2019 ändrades bestämmelserna om högsta domstolens domförhet i 2 kap. i rättegångsbalken. Ändringen innebär att en ledamot ensam kan behandla och avgöra ett besvärstillståndsärende, om det är uppenbart att det inte finns förutsättningar att meddela besvärstillstånd, och vissa ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande. År 2021 avgjordes 23 procent av ärendena som gällde besvärstillstånd och extraordinärt ändringssökande av en ledamot ensam. Andelen var 19 procent år 2019 och 26 procent år 2020. Ett tecken på att systemet fungerar är att mindre än tre procent av ärendena som förts till besvärstillstånds-föredragning har hänskjutits till en sammansättning med flera ledamöter för behandling.

Behandlingstiderna har förkortats under de senaste åren och var år 2021 i stort sett oförändrade eller något kortare. Den genomsnittli-

Behandlings-
tiderna har
förkortats under
de senaste åren
och var år 2021
i stort sett
oförändrade
eller något
kortare.

ga handläggningstiden för alla ärenden var 5,0 månader (5,3 månader år 2020). Handläggningstiden för ansökningar om besvärstillstånd som fick avslag var i genomsnitt 4,0 månader (3,9 månader). För förhandsavgöranden och andra avgöranden i sak var handläggningstiden 15,3 månader (17,4 månader). Den genomsnittliga handläggningstiden för jordrättsärenden (5,2 månader) var mer än en månad kortare än föregående år och för försäkringsrättsärenden (5,3 månader) ungefär en månad längre än föregående år.

I slutet av året var det totala antalet ärenden under behandling 906, vilket är något flera än den goda nivå som uppnåddes under de två föregående åren. Ökningen beror i huvudsak på att antalet inkomna ärenden ökade jämfört med föregående år och ökningen var störst först under september-december.

Antalet publicerade förhandsavgöranden, mängden avgjorda ärenden i förhållande till mängden inkomna ärenden och de genomsnittliga handläggningstiderna visar att arbetet vid högsta domstolen var effektivt, trots beaktandet av de rekommenderade coronaåtgärderna.

Införandet av datasystemet HILDA för förvaltningsärenden och elektroniska arbetsätt

Hantering av högsta domstolens förvaltning och justitieförvaltningsärenden förändrades avsevärt när ärendehanteringssystemet HILDA infördes i april 2021. Inom ramen för justitieministeriets HILDA-projekt upprättas och införs elektroniska förfaranden, så att administrativa ärenden inom hela justitieförvaltningen sköts med moderna metoder för ärende- och dokumenthantering.

Högsta domstolen var tillsammans med Domstolsverket, Helsingfors tingsrätt och Rättsregistercentralen pilotämbetsverk för införandet. Införandet av HILDA betydde att behandlingen av förvaltningsärenden sker helt och hållet elektroniskt från det att ett ärende inleds tills det avgörs och arkiveras.

Övergången till elektroniska dokument och elektroniska underskrifter gjorde slut på tids- och platsbundenheten, vilket var en fördel under coronaepidemin. Arbetsgången blev tydligare och effektivare, när man kunde avstå från pappersprocessen, som dock i praktiken samtidigt genomförts delvis elektroniskt med webbaserad datalagring och e-postlösningar.

I samband med införandet av HILDA fick man mer nyttiga erfarenheter av elektroniska arbetsätt, som kan utnyttjas under det kommande året när man inom rättskipningen övergår fullt ut till att använda AIPA-systemet. Överlag har coronatidens språng till att i allt större utsträckning använda elektroniska arbetsätt visat att inom alla personalgrupper har man haft bra beredskap att planera, införa och ta till sig elektroniska arbetsätt, trots att det inte i alla avseenden varit enkelt med de gamla informationssystemen. Från dessa utgångspunkter är det bra för högsta domstolen att gå vidare med införandet av AIPA.

MARJUT KOKKO OCH TANJA MONONEN

HÖGSTA DOMSTOLENS INFORMATIONSTJÄNST – EN DIGITAL SKATTJAKT

Informationstjänstens uppgifter är att ansvara för informationens infrastruktur och utveckla system samt sköta kommunikationen och utbildningen i samarbete med andra enheter och myndigheter. Digitalt material vinner terräng över de traditionella hyllmetrarna av böcker.

Sedan autonomin har högsta domstolen, vid den tiden senatens justitiedepartement, haft ett bibliotek. I det moderna biblioteket, dvs. informationstjänsten, upprätthåller man bibliotekssystemet och söker information. Här har man tillgång till pin-färsk litteratur, men också till historiska samlingar; verk av Serlachius, Wrede eller Chydenius är fortfarande eftersökta bland domare.

Före 1980-talet var bibliotekets böcker spridda lite här och var i ämbetsverket och domarna arbetade huvudsakligen hemma. Många av dem hade omfattande hembibliotek som med åren vuxit till sig, kanske ända sedan studietiden. En domares hembibliotek innehöll förutom en uppsättning lagböcker också författningssamlingar, tidsskrifter och förstås lagkommentarer. Mycket har förändrats med tiden och idag arbetar en domare delvis på kontoret, delvis på distans och material finns samlat och tillgängligt i biblioteket. Dessutom finns materialet i en elektronisk databas där det betecknats med juridiska ämnesord.

Högsta domstolens informationstjänst är förlagd till Helenegatan, till lokaler där Helsingin Pantti Oy tidigare verkade. Informationstjänsten erbjuder service till högsta domstolens tjänstemän, men särskilt till domare: ledamöter och föredragande. Det nuvarande biblioteket är omfångsrikt, antalet volymer uppgår i dag till drygt 10 000, dvs. en fördubbling sedan år 1983.

Samlingen utökas ständigt med ny juridisk litteratur. Framförallt inhemska kommentarer och periodiska publikationer införskaffas, men till anskaffningarna hör också nordisk och internationell, t.ex. tysk rättslitteratur. Behovet av engelskspråkig litteratur har ökat i och med medlemskapet i Europeiska unionen och tillämpningen av Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Ungefär en tredjedel av böckerna i bibliotekets samling är på ett annat språk än finska, största delen av dem svenskspråkiga.

När det gäller den inhemska litteraturen eftersträvas självförsörjning, men det kan uppstå vilka nya frågeställningar som helst i ärendena, också sådana som man inte förutsett i anskaffningarna. Problem med anknytning till artificiell intelligens har ännu inte lyfts fram i ärenden som beviljats tillstånd, men det lär bara vara en tidsfråga innan också dessa problem måste tas upp till diskussion.

Materialet digitaliseras

Högsta domstolens bibliotek verkar i en trivsamt lokal som passar för lärande och forskning. Här kan man hastigt leta fram en källa som ett ombud hänvisar till i sin skrivelse och forska i nordisk rätt eller granska formuleringar i gamla förarbeten.

Kundernas, dvs. rättskipningspersonalens, besök i biblioteket har dock minskat och antalet utlåningar sjunker från år till år. Orsaken kan sökas i det ökade distansarbetet och ett ökat utbud på elektroniskt innehåll. Aktuell lagstiftning och riksdagshandlingar finns på nätet, till exempel på riksdagens sidor. Eftersom regeringens

propositioner kan öppnas med ett klick behövs inget personligt besök i biblioteket. Antalet informationssök är ändå oförändrat. Vi får dagligen svara på förfrågningar om mycket gammal eller till exempel anhängiga lagförslag. Frågor av föredragande handlar ofta om litteraturoversikter och sök efter rättsfall i nordiskt material.

En stor del av den juridiska litteraturen från de senaste tio åren finns i elektronisk form och hela texten kan vara föremål för en sökning. Öppen publicering blir allt vanligare. Nu väntar och hoppas vi att Suomalainen lakimiesyhdistys ry låter publicera sin bokserie i digital form. Utsålda doktorsavhandlingar i föreningens A-serie har man redan en tid kunnat beställa via en PoD (print-on-demand)-tjänst. I Sverige pågår ett projekt för digitalisering av äldre juridiska svenskspråkiga klassikerböcker för publicering på det öppna nätet (<https://www.juridikbok.se/>), men i Finland känner man inte ännu till något liknande projekt.

Å andra sidan finns vissa källor numera enbart i elektronisk form. Ett exempel är Mika Launialas bok om högsta domstolens prejudikatssystem, Korkeimman oikeuden ennakkopäätösjärjestelmä (2020). Boken fungerar bäst på läsplatta. Också högsta domstolens tryckta årsbok, som utgivits i hundra år, har lagts ner. Den sista kom ut år 2015. Högsta domstolens avgöranden är tillgängliga på högsta domstolens webbsidor, Finlex eller i andra tjänster där de tillhandahålls.

Samlingen utökas ständigt med ny juridisk litteratur.

Ämnesordsindexeringen allt viktigare

Tidigare talade man om källor inom räckhåll, dvs. källor som var lättåtkomliga. I dag, med den ökade mängden elektroniskt material, kan man öppna en hel värld av information via tangentbordet.

De elektroniska källorna förändrar också arbetsmetoderna. Nuförtiden arbetar domarna ofta med flera skärmar samtidigt och med olika referenskällor på varje skärm.

Användningen av digitalt material har många fördelar jämfört med material i pappersform. Digitalt material är inte platsberoende och nyckelord kan lätt hämtas ur hela texten. Men samtidigt som skumläsning av texter i böcker upphör, försvinner tyvärr möjligheten till intressanta fynd. Söker man information i en stor elektronisk textmassa bör man veta vad man söker, dvs. man måste vara väl insatt i terminologin.

De elektroniska källorna förändrar också arbetsmetoderna.

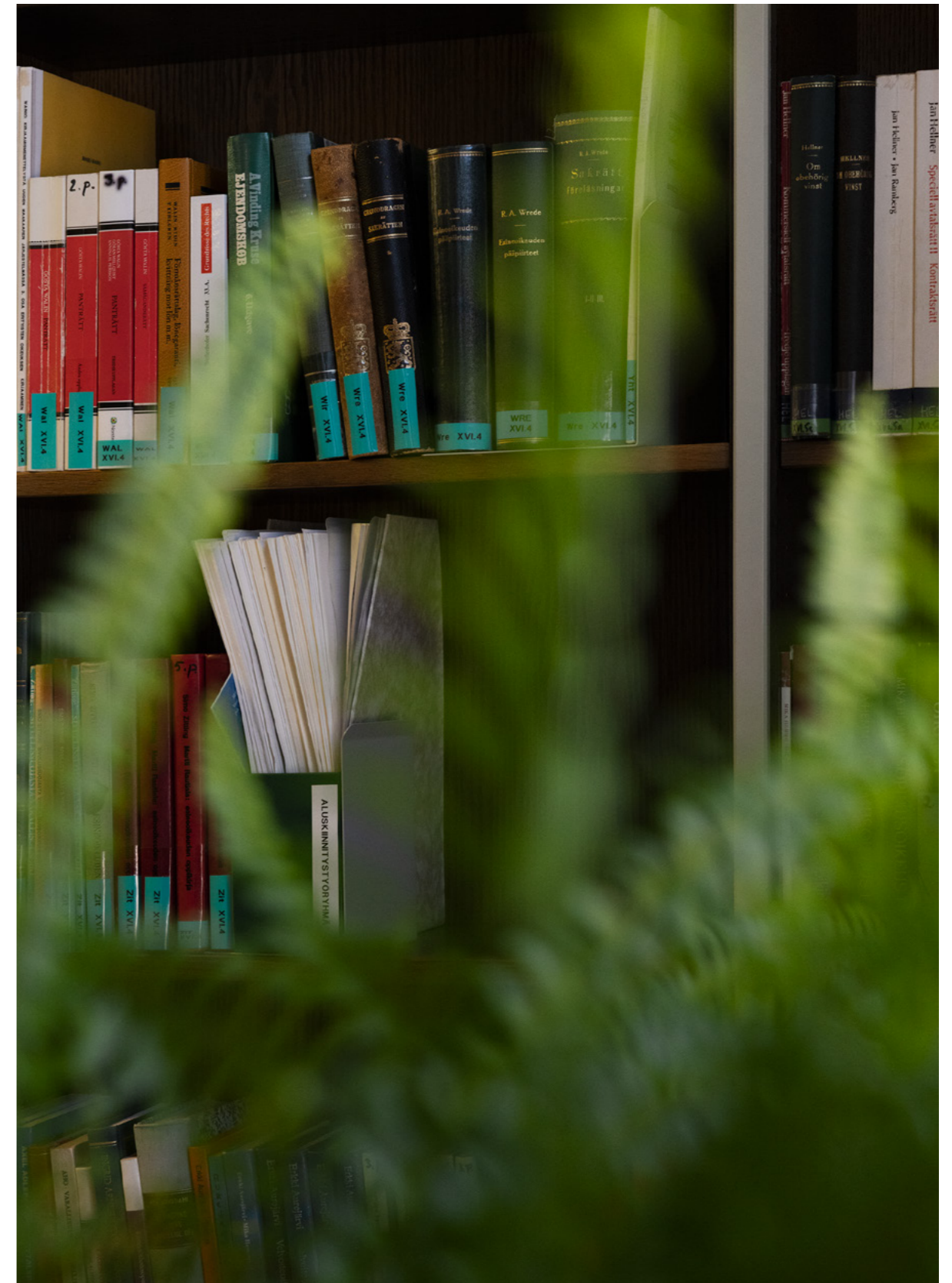
Inom bibliotekssystemet har man tacklat detta problem genom att ingående beskriva materialet med ämnesord. Samtidigt kan man kringgå källans språk och typ av material och på samma sätt söka i böcker, artiklar och förarbeten. Syftet är att genom användningen av ämnesord hitta ontologier som kopplar termen till en viss kontext. Inom ALLFO-tjänsten (Allmän finländsk ontologi) utvecklas som bäst den första finländska juridiska ontologin. Som en bra beskrivning kunde man tänka sig en havsstrand där en person som söker information hittar verktyg för att genom analys av ett stort material få fram enbart nödvändig information.

Arbetsbeskrivningen förändras

Den traditionella rollen för en biblioteksarbetare har förändrats på 2000-talet. Arbetet går numera allt mer ut på att erbjuda informationstjänster. Till uppgifterna hör fortfarande att anskaffa och katalogisera litteratur samt visa kunderna hur källorna ska användas, men i allt högre grad sker arbetet i bakgrunden för att användaren enkelt ska hitta den källa han eller hon behöver.

Användarna får hjälp och anvisningar då de som nya domare eller föredragande inleder sitt arbete vid domstolen Utrymmena och samlingarna presenteras och minst lika mycket tid läggs på en genomgång av de elektroniska källorna. Förr var det vanligt att en besökare ställde sig framför en hylla i avsikt att söka fram relevanta källor i ämnet, och genom att bläddra i standardverk var det möjligt att hitta nya källor. Men så går det sällan till numera. Vi upplyser besökaren om att alla källor inte finns i hyllan, men att allt inte heller finns i digital form. Bästa resultatet nås genom att kombinera källor i pappersform och elektroniska källor.

Sedan år 2007 har informationstjänstens uppgift varit att bistå vid framställningen av nyhetsbrevet om europarätten. EU-brevet planerades ursprungligen för högsta domstolens informationsbehov och fokuserar på frågor av intresse för allmänna domstolar. Det innehåller information om beaktansvärd lagstiftning från Europeiska unionen och rättspraxis från Europeiska unionens domstol samt Europeiska människorättsdomstolen.

Arbetet går numera allt mer ut på att erbjuda informationstjänster.

EU-brevet utkommer normalt varje månad och sparas på domstolarnas intranät. I brevet hänvisas läsarna till länkar på Europeiska unionens domstols och Europeiska människorättsdomstolens sidor. I synnerhet ifråga om Europeiska människorättsdomstolens avgöranden är den kortfattade finskspråkiga beskrivningen med stickord värdefull, eftersom Finlex inte längre publicerar sammanfattningar på finska.

En titt i framtiden

Högsta domstolen upprätthåller en informationstjänst av hög kvalitet och det har alltid funnits en vilja att satsa på tjänsten. Informationstjänstens böcker katalogiserades på 1980-talet och kan sökas fram i ett välorganiserat arkiv. Den första elektroniska bokförteckningen var egentligen ett kartotek som hade överförts till Lotus Notes.

Lotus Notes hade redan tidigare valts till alla domstolarnas ärendehanterings- och e-postprogram. Sedan millennieskiftet har det också fungerat som biblioteksprogram. Tiotals myndigheters sam användning av Lotus Notes blev dock snart opraktiskt och år 2015 ersattes det av ett bibliotekssystem. Ett viktigt argument för införandet av det nya systemet var att sökningen av material på nätet underlättades.

Under år 2021 har bibliotekssystemet förnyats genom ett gemensamt projekt för justitieministeriets hela förvaltningsområde. Inom justitieförvaltningens bibliotek övergår man till en gemensam bas, dvs. böckerna katalogiseras endast en gång.

Bibliotekets nya roll som informationstjänst innebär förutom att bibliotekarien får en ny titel (sedan 2007 chef för informationstjänsten) också en ändring av högsta domstolens bibliotekskott till informationstjänstskott. Informationstjänstens uppgifter är att ansvara för informationens infrastruktur och utveckla system samt sköta kommunikationen och utbildningen i samarbete med andra enheter och myndigheter. En fungerande informationstjänst stöder en högklassig rättskipning och utgör en garanti för rättsskyddet.

Inom informationstjänsten har man alltid varit öppen för nya utmaningar och möjligheter, så även i dag. I framtiden väntar nya fall och därmed nya frågor och källor att undersöka.

BEGÄRAN OM FÖRHANDSAVGÖRANDE AV EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

Under verksamhetsåret begärde högsta domstolen förhandsavgöranden av EU-domstolen i fem olika mål.

1. *Begäran om förhandsavgörande 9.3.2021 i ett mål gällande varumärkesintrång, S2019/620*

Högsta domstolen behandlar ett mål som berör en varumärkesintrång, där meddelandet av ett motiverat avgörande kräver tolkning av de bestämmelser i EU-varumärkesförordningarna och i varumärkesdirektiven som berör konsumtion av rättigheter som är knutna till ett varumärke. Inom EU-lagstiftningen finns det inte någon detaljerad reglering av vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att varumärkesinnehavaren ska ha en skälig grund att motsätta sig att varor som släppts ut på marknaden saluförs senare. EU-domstolens rättspraxis rörande denna skäliga grund ger inte heller något tydligt svar på de frågor som aktualiserats i detta mål.

I målet är det fråga om huruvida en påfyllare och återförsäljare av koldioxidflaskor som av varumärkesinnehavaren eller med dennes samtycke har släppts ut på marknaden i en medlemsstat har rätt att avlägsna den etikett med varumärkesinnehavarens varumärke som har anbringats på flaskorna och ersätta den med en egen etikett. Vad gäller EU-varumärkena är det fråga om tolkningen av artikel 13.2 i rådets förordning (EG) nr 207/2009 om EU-varumärken, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2015/2424 som trädde i kraft den 23 mars 2016 (nedan kallad förordningen om EU-varumärken) och av artikel 15.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1001 om EU-varumärken (nedan kallad nya förordningen om EU-varumärken). Vad gäller de aktuella nationella varumärkena är det fråga om tolkningen av artikel 7.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/95/EG om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar (nedan kallat varumärkesdirektivet) och av artikel 15.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2436 för tillnärmning av medlemsstaternas varumärkeslagstiftning (nedan kallat nya varumärkesdirektivet).

Högsta domstolen har, efter att ha gett parterna tillfälle att yttra sig om innehållet i begäran om förhandsavgörande, beslutat skjuta upp målets behandling och hänskjuta följande frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande:

1. Ska de så kallade Bristol-Myers Squibb-kriterierna, och i synnerhet det så kallade villkoret avseende nödvändighet, vilka utformats i EU-domstolens praxis rörande ompaketering och ommärkning, tillämpas också när det är fråga om ompaketering eller ommärkning av varor som har släppts ut på marknaden i en medlemsstat av varumärkesinnehavaren eller med dennes samtycke, då det sker för återförsäljning i samma medlemsstat?

2. När varumärkesinnehavaren har försett koldioxidflaskor med sitt varumärke när dessa släpps ut på marknaden och varumärket

både har anbringats på flaskans etikett och ingraverats i flaskhalsen, ska då de ovan nämnda Bristol-Myers Squibb-kriterierna, och i synnerhet det så kallade villkoret avseende nödvändighet, tillämpas också då en tredje part återfyller flaskorna med koldioxid för återförsäljning, avlägsnar originaletiketten och ersätter den med en etikett som är försedd med partens egna kännetecken, samtidigt som varumärket för den som släppt ut flaskan på marknaden fortfarande är synligt i graveringen på flaskhalsen?

3. Är det möjligt att i den situation som beskrivs ovan anse att avlägsnandet och ersättandet av den etikett som är försedd med varumärket i princip äventyrar varumärkets grundläggande funktion som är att garantera flaskans ursprung, eller är det av betydelse för huruvida villkoren för ompaketering och ommärkning blir tillämpliga

- att omsättningskretsen ska anses förstå att etiketten endast hänvisar till koldioxidens ursprung (och således till den som fyllt på flaskan), eller
- att omsättningskretsen ska anses förstå att etiketten åtminstone delvis även hänvisar också till flaskans ursprung?

4. Om avlägsnandet och ersättandet av koldioxidflaskornas etikett ska bedömas utifrån villkoret avseende nödvändighet, kan i så fall den omständigheten att de etiketter som varumärkesinnehavaren anbringat på de flaskor som släppts ut på marknaden oavsiktligt skadats eller lossnat, eller den omständigheten att etiketterna avlägsnats eller ersatts av någon som tidigare fyllt på flaskorna, anses vara en sådan omständighet som gör att det ska anses vara nödvändigt att regelmässigt ersätta etiketterna med en etikett från den som fyllt på flaskorna, för att de återfyllda flaskorna ska kunna släppas ut på marknaden?

2. *Begäran om förhandsavgörande 22.4.2021 i ett mål som berör ansvar för en produktskada, S2020/111*

Högsta domstolen behandlar ett mål som berör produktansvar, där meddelandet av ett motiverat avgörande kräver tolkning av artikel 3.1 i produktansvarsdirektivet.

I målet är det fråga om tolkning av artikel 3 i rådets direktiv 85/374/EEG av den 25 juli 1985 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/34/EG av den 10 maj 1999 (nedan kallat produktansvarsdirektivet). I den nämnda artikeln avses med tillverkare förutom den som framställer en produkt även den som genom att sätta sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten utger sig för att vara den som tillverkat den. Närmare bestämt är det fråga om huruvida ett sådant bolag som har tillåtit att

en produkt förses med dess varumärke och som dessutom äger hela aktiestocken både i det bolag som har framställt produkten och i det bolag som har salufört den ska betraktas som produktens tillverkare.

Högsta domstolen har, efter att ha gett parterna tillfälle att yttra sig om innehållet i begäran om förhandsavgörande, beslutat skjuta upp målets behandling och hänskjuta följande frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande:

1. Förutsätter begreppet tillverkare i artikel 3.1 i produktansvarsdirektivet att den som har satt sitt namn, varumärke eller något annat kännetecken på produkten, eller har tillåtit att detta satts på produkten, också på något annat sätt måste utge sig för att vara tillverkare av produkten?

2. Om svaret på den första frågan är jakande, enligt vilka kriterier ska då ett sådant utgivande att vara tillverkare av produkten bedömas? Har det någon betydelse för denna bedömning att produkten har tillverkats av ett av varumärkesinnehavarens dotterbolag och saluförts av ett annat av dess dotterbolag?

3. *Begäran om förhandsavgörande 23.4.2021 i ett mål rörande återlämnande av ett barn med stöd av Haagkonventionen, S2021/129*

Målet gäller ett yrkande på att ett barn som förts till Finland ska återlämnas till sin hemviststat, dvs. Sverige, med stöd av den i Haag den 25 oktober 1980 ingångna konventionen om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn (Förenta nationernas fördrags-samling, volym 1343, nr 22514, nedan kallad Haagkonventionen).

I målet är det fråga om huruvida bortförandet eller kvarhållandet av ett barn kan anses vara olovligt när en av föräldrarna, utan den andra förälderns tillstånd, har fört barnet från dess hemviststat till en annan EU-medlemsstat efter att migrationsmyndigheten i barnets hemviststat har konstaterat att asylansökningarna avseende barnet och föräldern ska prövas i den andra medlemsstaten. För att målet ska kunna avgöras krävs en inbördes avvägning mellan två olika system som grundar sig på samarbete och förtroende mellan EU-medlemsstaterna. Det är fråga om tolkning av rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldrans ansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (nedan kallad Bryssel IIa-förordningen) och av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon medlemsstat (nedan kallad Dublin III-förordningen).

Högsta domstolen har, efter att ha gett parterna tillfälle att yttra sig om innehållet i begäran om förhandsavgörande, beslutat skjuta upp målets behandling och hänskjuta följande frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande:

1. Ska artikel 2.11 i rådets förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldrans ansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (Bryssel IIa-förordningen) om olovligt bortförande av ett barn tolkas så att den omfattar en sådan situation där en av föräldrarna, utan den andra förälderns samtycke, förflyttar barnet från sin hemviststat till en annan medlemsstat, som är ansvarig för ärendets behandling enligt ett beslut om överföring av prövningen, vilket fattats av en myndighet med stöd av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013 (Dublin III-förordningen)?

2. Om den första frågan besvaras nekande, ska då artikel 2.11 i Bryssel IIa-förordningen om olovligt kvarhållande tolkas så att den omfattar en sådan situation där en domstol i barnets hemviststat har upphävt myndighetsbeslutet om överföring av ärendets prövning, när ärendet har avskrivits efter att barnet och modern har avlägsnat sig från hemviststaten, och det barn som ska återlämnas inte längre innehar ett giltigt uppehållstillstånd eller har rätt att resa in eller vistas i hemviststaten?

3. Om artikel 2.11 i Bryssel IIa-förordningen, på grundval av svaret på den första eller andra frågan, ska tolkas så att det handlar om ett olovligt bortförande eller kvarhållande av barnet, och barnet därmed ska återföras till sin hemviststat, ska då artikel 13 första stycket led b i 1980 års Haagkonvention tolkas så att bestämmelsen utgör hinder för att barnet återlämnas, antingen

i) på grund av att det föreligger en allvarlig risk för att ett spädbarn vars mor personligen tagit hand om det utsätts för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försätts i en inte godtagbar situation om det måste återlämnas ensamt, eller

ii) på grund av att barnet i sin hemviststat kommer att omhändertas och placeras i ett familjehem, antingen ensamt eller tillsammans med sin mor, vilket tyder på att det föreligger en sådan allvarlig risk som avses i bestämmelsen för att barnet, om det återlämnas, utsätts för fysisk eller psykisk skada eller på annat sätt försätts i en inte godtagbar situation, eller

iii) på grund av att barnet utan giltigt uppehållstillstånd skulle försättas i en inte godtagbar situation, på det sätt som avses i denna bestämmelse?

4. Om det, på grundval av svaret på den tredje frågan, är möjligt att tolka skälen för avslag i artikel 13 första stycket led b i 1980 års Haagkonvention så att det föreligger en allvarlig risk för att återlämnandet av barnet skulle utsätta det för fysisk eller psykisk skada eller på något annat sätt försätta det i en situation som inte är godtagbar, ska då artikel 11.4 i Bryssel IIa-förordningen, tillsammans med begreppet barnets bästa, som avses i artikel 24 i unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och i Bryssel IIa-förordningen, tolkas så att den stat där barnet har sin hemvist ska vidta tillräckliga åtgärder för att säkerställa att barnet och dess mor lagligen kan uppehålla sig i den aktuella medlemsstaten i en sådan situation där varken barnet eller modern har giltigt uppehållstillstånd i barnets hemviststat, och dessa således varken har rätt att resa till denna stat eller att uppehålla sig där? Om barnets hemviststat har en sådan skyldighet, ska då principen om ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna tolkas så att den medlemsstat som överlämnar barnet i enlighet med denna princip kan presumera att barnets hemviststat fullgör denna skyldighet, eller kräver barnets bästa att myndigheterna i hemviststaten redogör för vilka konkreta åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas för att trygga barnets bästa, så att den medlemsstat som överlämnar barnet bland annat ska kunna bedöma om dessa åtgärder är tillräckliga med avseende på barnets bästa?

5. Om barnets hemviststat inte har en sådan skyldighet att vidta behövliga åtgärder som avses ovan i fråga 4 i begäran om förhandsavgörande, ska då artikel 20 i 1980 års Haagkonvention, mot bakgrund av artikel 24 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, tolkas så att den i sådana situationer som avses ovan i fråga 3 i–iii utgör hinder för återlämnande av barnet på grund av att återlämnandet skulle kunna anses strida mot de grundläggande principerna om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, på det sätt som avses i denna bestämmelse?

Högsta domstolen anhöll om att begäran om förhandsavgörande skulle behandlas enligt det skyndsamma förfarande som avses i artikel 107 i EU-domstolens arbetsordning.

Den andra frågan i begäran om förhandsavgörande preciserades 21.5.2021 med anledning av domstolens begäran om tilläggsutredning.

EU-domstolen meddelade det begärda avgörandet enligt skyndsamt förfarande 2.8.2021, genom domen C-262/21 PPU, A, EU:C:2021:640.

4. *Begäran om förhandsavgörande 1.7.2021 i ett mål rörande indrivning, S2020/26*

I detta mål är det fråga om huruvida den praxis som två näringsidkare iakttagit i sin inbördes relation, som innebär att gäldenären har kunnat betala fakturor anknutna till avtal om bokbeställningar inom en skälig tid från förfallodagen utan några dröjsmålspåföljder, ska anses stå i strid med tvingande lagstiftning. Ur EU-rättens synvinkel är det fråga om tolkning av artiklarna 2.4, 2.8, 3.1, 3.3, 6.1, 6.2, 7 samt 12.4 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (nedan kallat direktiv 2011/7).

Högsta domstolen har, efter att ha gett parterna tillfälle att yttra sig om innehållet i begäran om förhandsavgörande, beslutat skjuta upp målets behandling och hänskjuta följande frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande:

1. Ska artikel 12.4 i direktiv 2011/7 tolkas så att medlemsstaterna från direktivets tillämpningsområde får undanta en sådan avtalspraxis rörande dröjsmålspåföljder som blivit vedertagen mellan parterna i samband med enskilda beställningar före den 16 mars 2013, trots att de enskilda beställningar på grundval av vilka dröjsmålspåföljder görs gällande har gjorts efter denna tidpunkt?

2. Om svaret på den första frågan är nekande, ska då artikel 7.2 och 7.3 i direktiv 2011/7 tolkas så att den avtalspraxis som beskrivs i den första frågan ska anses utgöra ett avtalsvillkor eller ett bruk i den mening som avses i dessa bestämmelser, varvid dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader inte får tas ut?

5. *Begäran om förhandsavgörande 20.12.2021 i mål som berör förlängning av frihetsberövande och ändring av verkställighetstidpunkten för ett beslut om överlämnande, R2021/779 och R2021/823*

I målen efterfrågas en tolkning av rådets rambeslut om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna 2002/584/RIF (nedan rambeslutet).

Målen gäller det sista skedet av förfarandet i anslutning till en europeisk arresteringsorder, där sådana lagakraftvunna överlämningsbeslut som meddelats för verkställighet av straff inte har kunnat verkställas enligt den sedvanliga snabba tidtabellen. Överlämnandet har fördröjts av orsaker som delvis hör samman med covid-19-pandemin, men framför allt på grund av rättsliga hinder, som hänför sig till ändringssökande och till asylansökningar som har framställts av de personer som ska överlämnas. Det är fråga om huruvida denna typ

av orsaker ska betraktas som sådana omständigheter som enligt artikel 23.3 i rambeslutet ligger utanför medlemsstatens kontroll (force majeure), på grundval av vilka tidsfristen för överlämnandet kan förlängas, så att de personer som ska överlämnas inte ska försättas på fri fot enligt artikel 3.5.

Högsta domstolen har, efter att ha gett parterna tillfälle att yttra sig om innehållet i begäran om förhandsavgörande, beslutat skjuta upp målets behandling och hänskjuta följande frågor till EU-domstolen för förhandsavgörande:

1. Förutsätter artikel 23.3 i rambeslutet 2002/584/RIF, tillsammans med 5 punkten i artikeln, i ett sådant fall där en frihetsberövad person inte har överlämnats inom den föreskrivna tidsfristen, att den rättsliga myndighet som enligt artikel 6.2 i rambeslutet svarar för verkställigheten av den europeiska arresteringsordern ska fatta beslut om ett nytt datum för överlämnandet och granska om det föreligger omständigheter som ligger utanför medlemsstatens kontroll samt granska förutsättningarna för frihetsberövande, eller är ett sådant förfarande där domstolen undersöker dessa omständigheter bara på parternas begäran också förenligt med rambeslutet? Om förlängningen av tidsfristen anses förutsätta medverkan från den rättsliga myndighetens sida, innebär i så fall avsaknaden av medverkan från myndighetens sida ovillkorligen att de tidsfrister som anges i rambeslutet löper ut, vilket innebär att den frihetsberövade med stöd av artikel 23.5 i rambeslutet ska försättas på fri fot?

2. Ska artikel 23.3 i rambeslutet 2002/584/RIF tolkas så att också sådana rättsliga hinder för överlämnande som grundar sig på verkställighetsmedlemsstatens nationella reglering, exempelvis ett verkställighetsförbud som har förordnats för den tid domstolsbehandlingen pågår eller en asylsökandes rätt att uppehålla sig i verkställighetsstaten tills dennes asylansökan har avgjorts, betraktas som sådana omständigheter som ligger utanför medlemsstatens kontroll?

Högsta domstolen anhöll om att begäran om förhandsavgörande skulle behandlas enligt det skyndsamma förfarande som avses i artikel 107 i EU-domstolens arbetsordning.

AVGIVNA UTLÅTANDEN

Högsta domstolen angav år 2021 följande utlåtanden till justitieministeriet (på finska):

19.2.2021

Utlåtande om arbetsgruppsbetänkandet om mottagande av muntlig bevisning genom en upptagning (OH2020/299)

21.4.2021

Utlåtande om arbetsgruppsbetänkandet om reformen av den militära rättegångslagstiftningen (KKO-HD/23/21)

16.6.2021

Utlåtande om bedömningspromemorian om rättegångskostnader i tvistemål (KKO-HD/179/2021)

30.9.2021

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till ny självstyrelselag för Åland (KKO-HD/718/2021)

24.11.2021

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till totalreform av lagstiftningen om sexualbrott (KKO-HD/1410/2021)

16.12.2021

Utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen om uppdatering av bestämmelserna om besvärsgången i vissa lagar och vissa tekniska bestämmelser (KKO-HD/1481/2021)

Dessutom gav högsta domstolen åtta utlåtanden om benådningsansökningar till republikens president.

Utlåtanden gällande Ålands landskapslagar

Högsta domstolen ger på begäran republikens president utlåtanden också om landskapslagar som Ålands lagting antagit. Utlåtandena publiceras på svenska. År 2021 gavs följande utlåtanden gällande landskapslagar:

12.5.2021

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 1.2.2021 om antagande av landskapslag om ändring av plan- och bygglagen för landskapet Åland och två andra landskapslagar (KKO-HD/12/2021)

1.6.2021

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 29.3.2021 om antagande av landskapslag om ändring av landskapslagen om hälso- och sjukvård (KKO-HD/97/2021)

1.6.2021

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 24.3.2021 om antagande av offentlighetslag för Åland samt flera andra landskapslagar (KKO-HD/98/2021)

1.7.2021

Utlåtande gällande Ålands lagtings beslut 26.4.2021 om antagande av landskapslag om tillämpning på Åland av alkohollagen samt landskapslag om ändring av ordningslagen för landskapet Åland (KKO-HD/486/2021)

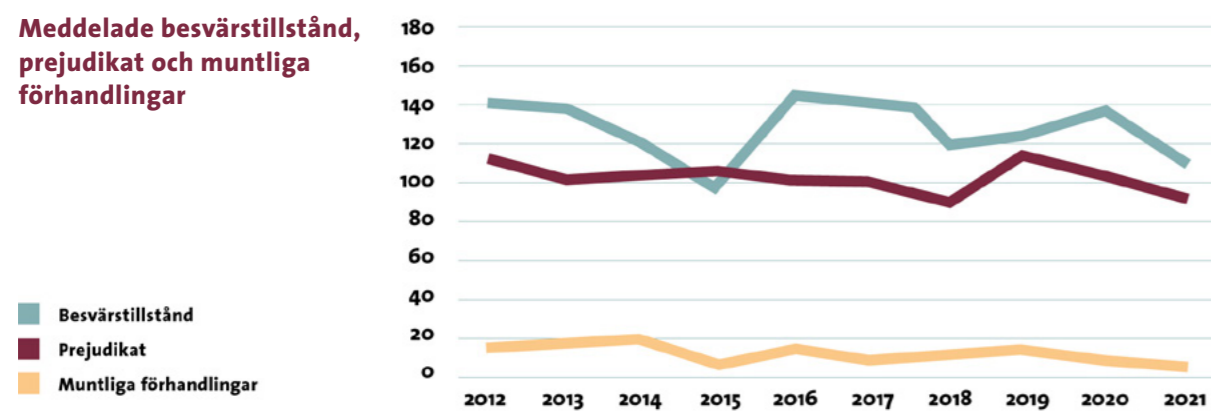
STATISTIK

HÖGSTA DOMSTOLEN
ÅRSBERÄTTELSE
2021

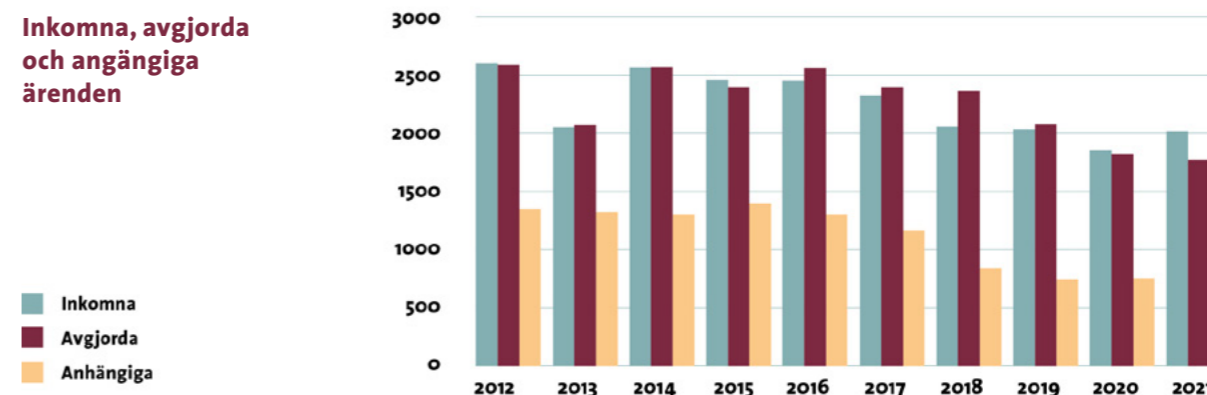
Av statistiken framgår de viktigaste numeriska uppgifterna som beskriver högsta domstolens verksamhet under de senaste tio åren.

Meddelade besvärstillstånd, prejudikat och muntliga förhandlingar

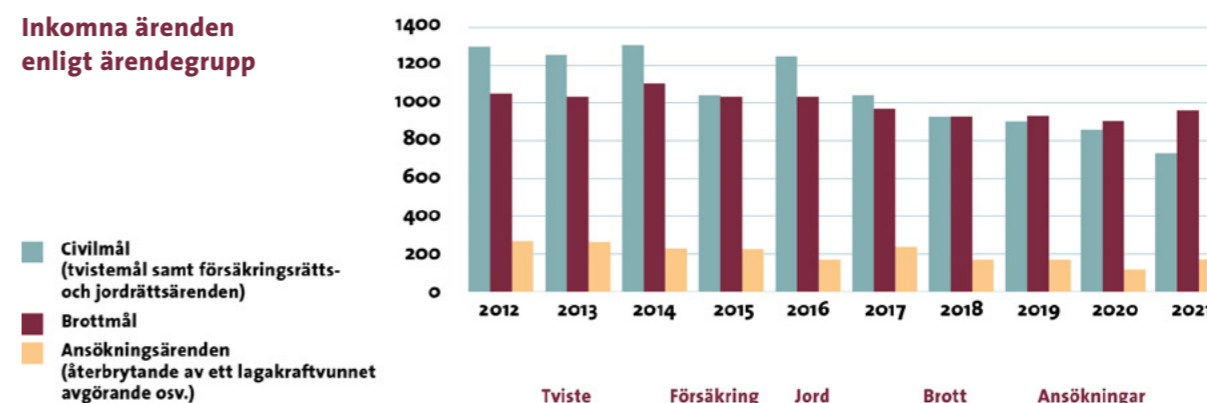
	Besvärstillstånd	Prejudikat	Muntliga förhandlingar
2012	141	109	12
2013	134	102	13
2014	122	104	16
2015	101	105	7
2016	139	100	14
2017	137	98	10
2018	117	92	12
2019	125	112	13
2020	136	101	9
2021	108	93	6

Inkomna, avgjorda och anhängiga ärenden

	Inkomna	Avgjorda	Anhängiga
2012	2 664	2 640	1 318
2013	2 553	2 582	1 289
2014	2 611	2 617	1 271
2015	2 456	2 378	1 364
2016	2 449	2 563	1 248
2017	2 303	2 428	1 124
2018	2 055	2 395	788
2019	2 028	2 069	740
2020	1 882	1 876	750
2021	2 005	1 855	906

Inkomna ärenden enligt ärendegrupp

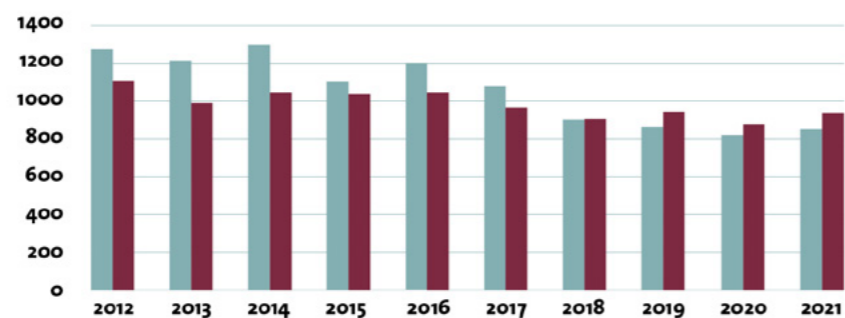

	Tviste	Försäkring	Jord	Brott	Ansökningar
2012	960	215	129	1 102	247
2013	944	175	138	1 031	244
2014	1013	181	120	1 065	216
2015	884	192	94	1 055	210
2016	999	138	87	1 039	168
2017	836	155	72	978	230
2018	767	103	69	933	176
2019	725	92	65	948	179
2020	683	102	45	898	148
2021	733	60	71	961	171

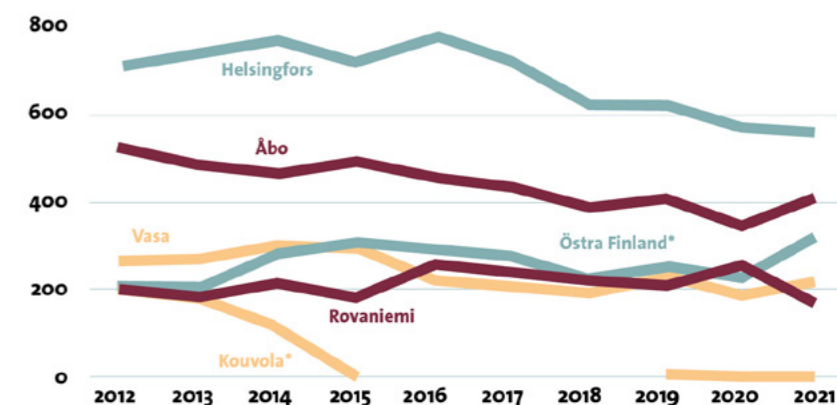
Inkomna ansökningar om besvärstillstånd

Civilmål (tvistemål samt försäkringsrätts- och jordrättsärenden)
Brottmål

	Tviste	Försäkring	Jord	Brott
2012	955	206	110	1 067
2013	938	170	108	985
2014	1 003	172	105	1 030
2015	881	189	73	1 024
2016	995	135	69	1 029
2017	860	148	58	965
2018	765	102	56	924
2019	724	83	47	948
2020	682	100	30	884
2021	732	60	58	936

Från hovrätterna till högsta domstolen inkomna ärenden

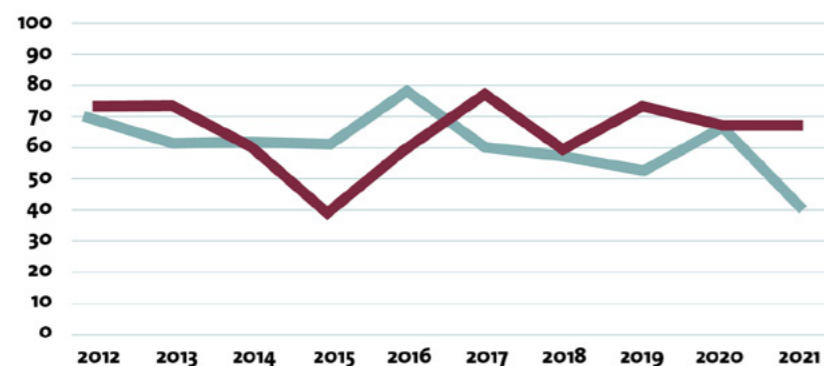

* Kouvola hovrätt sammanslogs med Östra Finlands hovrätt fr.o.m. 1.4.2014.

	Helsingfors	Östra Finland*	Kouvola*	Rovaniemi	Åbo	Vasa	Totalt
2012	715	203	211	213	526	269	2 137
2013	741	205	181	183	486	271	2 067
2014	772	281	111	218	467	298	2 147
2015	724	309	3	184	490	294	2 004
2016	781	286		253	461	220	2 001
2017	727	275		236	441	209	1 888
2018	623	223		219	395	191	1 651
2019	622	251	2	213	408	226	1 722
2020	580	226	1	240	348	197	1 592
2021	568	328	1	183	406	211	1 697

Beviljade besvärstillstånd

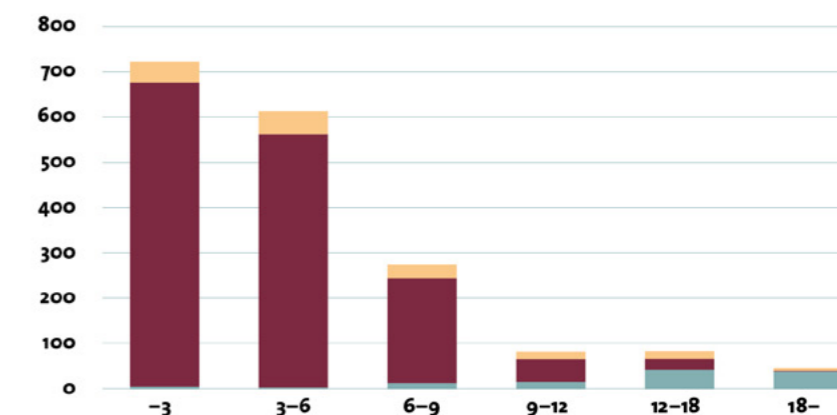
Civilmål (tvistemål samt försäkringsrätts- och jordrättsärenden)
Brottmål

	Tviste	Försäkring	Jord	Brott
2012	48	14	6	73
2013	46	9	6	73
2014	56	4	2	60
2015	54	4	3	40
2016	75	1	3	60
2017	47	4	9	77
2018	50	5	2	59
2019	51	2	0	72
2020	63	2	3	68
2021	39	1	0	68

Genomsnittliga handläggningstider 2021

Prejudikat och andra avgöranden i sak
Besvärstillståndsansökningar
Extraordinärt ändringssökande

Mån	Alla	Avgöranden i sak	Besvärstillståndsansökningar	Extraordinärt ändringssökande
-3	736	5	671	46
3-6	620	3	558	52
6-9	285	12	232	30
9-12	85	15	50	17
12-18	85	42	24	17
18-	46	38	2	6

PERSONALEN

31.12.2021

President Leppänen Tatu
Kanslichef Norrman Wilhelm

Ledamöter

Justitieråd Antila Tuomo
Engstrand Lena
Guimaraes-Purokoski Alice
Hirvelä Päivi
Huovila Mika
Häyhä Juha
Ilveskero Mika
Jokela Marjut
Kantor Ari
Koponen Pekka
Mäkelä Juha
Ojala Timo
Pynnä Tuula (tjänstledig)
Sippo Jukka
Tammi-Salminen Eva
Tapani Jussi
Turpeinen Tuija (tt)
Uusitalo Kirsti
Välimaa Asko (tjänstledig)

Personer som har gått i pension 2021

Justitieråd Littunen Jarmo
fr.o.m. 1.10.2021

Föredragande

Referendarieråd Autio Tiina-Liisa (tjänstledig)
Hoffrén Mia (tjänstledig)
Kuparinen Kaisa
Salonen Jukka-Pekka

Referendarieråd (tidsbunden tjänst) Heikinsalmi Minna
Hinkkanen Ville
Holkeri Sanna
Klinga Kaisa (tjänstledig)
Länsman Lauri
Vieruaho Hanna

Äldre justitiesekreterare Jokinen Aksu (tjänstledig)
Jutila Paula
Kempainen Heikki
Siro Jukka (tjänstledig)

Äldre justitiesekreterare (tidsbunden tjänst) Elo Elina
Haga Pia
Heino Heikki
Hiltunen Ville
Koskenniemi Johannes

Justitiesekreterare Klami-Wetterstein Paula
Tohttila Karri
Virtanen Jussi (tjänstledig)

Justitiesekreterare (tidsbunden tjänst) Ingström Saara
Kallio Mirka
Leino Silja
Pennanen Sarianne
Pyöriä Matti
Ravi Leena
Reijonen-Schofield Marja
Ritakari-Rautio Laura (tjänstledig)

Justitiesekreterare (Ålandsärenden deltidsanställd, tt) Salminen Janne

Kanslipersonal

Administrativ sekreterare Happonen Pia

Arkivarie (tidsbunden tjänst) Syd Isto

Avdelnings-/byråsekreterare Hyvönen Pirjo
Ikonen Suvi
Jaakkola Nina
Katainen Merja
Rantonen Oili
Ruohola Terhi
Rättö Outi
Takkinen Pirkko
Vilpa Raila

Avdelnings-/byråsekreterare (tidsbunden tjänst) Kaartoaho Saija
Ultamo Suvi

Biträdande registrator (tidsbunden tjänst) Ihalainen Eetu
Rissanen Marja-Riitta

Byråsekreterare / ICT-kontakt (tidsbunden tjänst) Saviranta Linus

Expeditionsvakt Karvonen Paula
Koukkari Kauko

Expeditionsvakt (tidsbunden tjänst) Wahlstén Sauli

Informatiker Tükenmez Eija (tjänstledig)

Informatiker (tidsbunden tjänst) Mononen Tanja

Informationschef Kokko Marjut

Inspektör Sillman Jorma

Inspektör (tidsbunden tjänst) Häggqvist Marina

Kommunikationschef Sive Pia

Kommunikationsexpert Kuisma Minna

Ledningssekreterare Saastamoinen Riitta

Registrator Nurminen Marja

Specialplanerare Kouki Jaana-Maija